

2008

Jaarverslag CBR

2007

2006

2005

2004

Het CBR

Het CBR is een zelfstandig bestuursorgaan dat de rijvaardigheid, vakbekwaamheid en rijgeschiktheid beoordeelt van bestuurders van personenauto's, motoren, bromfietsen, vrachtwagens, bussen, vliegtuigen en binnenvaartschepen. Zo draagt het CBR bij aan veiliger omstandigheden op de weg, op het water en in de lucht.

De diensten van het CBR zijn te verdelen in vier hoofdcategorieën:

- *examens motor, personenauto en bromfiets*
Het afnemen van de theorie- en praktijkexamens voor motorrijders, automobilisten en bromfietzers – de kernactiviteiten van het CBR. Het Bureau Nader Onderzoek Rijvaardigheid neemt binnen deze categorie een speciale plaats in: het examineert kandidaten die binnen vijf jaar vier keer of meer zijn gezakt voor hun praktijk-examen.
- *beroepsexamens*
Het afnemen van beroepsexamens voor aanstaande en ervaren professionals in wegvervoer, binnenvaart en logistiek, alsmede de theorie-examens voor beroeps- en privévliegers.
- *medische verklaringen*
Het beoordelen van de lichamelijke en geestelijke geschiktheid van bestuurders en de eventueel voor hen benodigde aanpassingen aan het voertuig.
- *vorderingen*
Het onderzoeken van de rijgeschiktheid of rijvaardigheid bij het vermoeden dat iemand ongeschikt is een motorvoertuig te besturen, bijvoorbeeld na een verkeersovertreding. Ook kunnen aanvullende educatieve maatregelen worden opgelegd, onder andere op het gebied van alcohol en verkeer.

Het CBR wil bij klanten en partners bekend zijn als hét examen-instituut op mobiliteitsgebied: toegankelijk en met een hoge kwaliteit van dienstverlening. Transparantie, klantgerichtheid en innovatie zijn dan ook kernbegrippen in het beleid van het CBR.

Het hoofdkantoor is gevestigd in Rijswijk. De organisatie heeft daarnaast vijf regiokantoren en 55 praktijkexamenlocaties en telt in totaal ruim 1.200 medewerkers.

Het CBR werkt nauw samen met een groot aantal partners: ook op die manier levert het CBR een bijdrage aan de verkeersveiligheid.

- Samen met brancheorganisaties BOVAG en FAM overlegt het CBR regelmatig over lopende activiteiten en nieuwe ontwikkelingen.
- Het CBR en de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid (SWOV) werken sinds 2006 structureel samen op basis van een convenant. Het CBR levert daarbij de middelen voor onderzoeken (examinatoren en kandidaten) en SWOV draagt zorg voor de wetenschappelijke ondersteuning van (nieuwe) CBR-activiteiten.
- In het Overlegorgaan Verkeersveiligheid en de Regionale Organen Verkeersveiligheid denkt het CBR mee over de nationale verkeersveiligheid.
- Voor de website www.rijbewijs.nl werkt het CBR samen met de RDW en het ministerie van Verkeer en Waterstaat; deze site bevat alle informatie over het halen, hebben en behouden van het rijbewijs.
- Met een actieve rol in CIECA (de internationale organisatie van exameninstututen) draagt het CBR bij aan de harmonisatie van regels en richtlijnen in de Europese Unie.
- Het CBR onderhoudt intensieve contacten met de politie over de bestuursrechtelijke aanpak van bestuurders die gevaarlijk rijgedrag vertonen.

Inhoud

Het CBR in 2008	4
Governance	6
<i>Veiliger op weg: het vernieuwde rijexamen</i>	8
Verslag van de Raad van Toezicht	9
<i>Werken aan betere processen: verbeterteams boeken resultaat</i>	12
Verslag van de directie	13
- Producten en diensten	14
<i>Examens motor, personenauto en bromfiets</i>	14
<i>Beroepsexamens</i>	16
<i>Medische verklaringen</i>	18
<i>Vorderingen</i>	19
- Medewerkers en personeelsbeleid	22
- Organisatie en processen	24
<i>Stroomlijnen organisatie</i>	24
<i>Samenwerken met partners</i>	25
<i>Nauwer overleg met rijsscholen: samen meer bereiken voor de klant</i>	26
<i>Helder communiceren</i>	27
- Financiële resultaten en vooruitzichten	28
<i>De klant centraal: CBR ontwikkelt examen faalangst</i>	30
Kerncijfers 2008	32
Jaarrekening 2008 en toelichting	34
Beoordelen in aantallen	50

Het CBR in 2008

Mijlpalen in 2008

Het ingrijpend vernieuwde theorie- en praktijkexamen voor personenauto's is geïntroduceerd. Meer dan voorheen besteedt het CBR aandacht aan verkeersinzicht, gevaarherkenning en zelfstandig rijden.

Het CBR introduceerde twee nieuwe cursussen: één die jonge verkeersdeelnemers moeten volgen na een lichte alcoholovertreding, en één voor weggebruikers die gevaarlijk rijgedrag vertonen. Het CBR speelt daarmee in op de maatschappelijke roep om deze overtredders in een vroeg stadium voor te lichten om herhaling te voorkomen.

In het kader van de invoering van de Europese Richtlijn Vakbekwaamheid zijn de examens, toetsen en periodieke bijscholing voor beroepschauffeurs aangepast.

De samenwerking met de rijschoolbranche is geïntensiveerd. Belangrijk actiepoint was het terugdringen van de reserveringstijden voor examens. Het resultaat: de reserveringstermijn voor het praktijkexamen is teruggebracht van gemiddeld 12 weken medio 2008 tot 5 weken eind 2008.

Er is een wervingscampagne gehouden om externe specialisten aan te trekken voor de medische beoordeling van bestuurders. Dit leverde ruim 150 nieuwe keurend artsen op: een belangrijke impuls voor het verkorten van de doorlooptijden.

Het verbeteren van de processen kreeg in 2008 hoge prioriteit. De ingestelde Performance Improvement Teams boekten resultaat. Daarnaast zijn de voorbereidingen gestart om te komen tot een organisatiestructuur die de gerealiseerde prestatieverbeteringen borgt en verder aanjaagt.

De ICT-infrastructuur is vernieuwd: een belangrijke investering in een klantgerichte dienstverlening. Deze infrastructuur biedt ondersteuning bij de verbreding van het dienstenaanbod en draagt bij aan snellere en eenduidiger managementrapportages.

Het jaar in cijfers

Afgenomen producten/diensten 2004-2008

	2008	2007	2006	2005	2004
Theorie-examens	837.991	765.490	685.312	660.812	662.312
Praktijkexamens (incl. toetsen)	686.745	661.317	623.871	611.861	612.526
Verklaringen van geschiktheid	562.617	574.866	520.180	441.939	442.026

Opbrengsten 2004-2008

	2008	2007	2006	2005	2004
Opbrengsten in miljoen euro	112,1	99,8	88,3	89,9	84,2

Resultaat 2004-2008

	2008	2007	2006	2005	2004
Resultaat x miljoen euro	0,2 *	1,5	2,7	0,5	(0,3)

* exclusief een buitengewone last van 8,6 miljoen euro voor het met de vakorganisaties overeengekomen Sociaal plan in verband met de voorgenomen reorganisatie.

Aantal medewerkers 2004-2008

	2008	2007	2006	2005	2004
Aantal fte	1.057	1.029	987	996	1.045

Governance

De stichting CBR is een Zelfstandig Bestuursorgaan (ZBO), belast met overheidstaken op het gebied van de verkeersveiligheid. Omdat een ZBO niet hiërarchisch onder de verantwoordelijke minister valt, zijn de uitvoering van de publieke taken en de bedrijfsvoering vastgelegd in een zogeheten Toezichtvisie. Hiermee kan de minister zijn ministeriële eindverantwoordelijkheid uitoefenen.

In de Toezichtvisie liggen de verantwoordelijkheid en bevoegdheden van de minister van Verkeer en Waterstaat en die van de Raad van Toezicht vast. In het document wordt ook het netwerk beschreven waarbinnen het CBR functioneert.

De verantwoordelijkheid van de minister van Verkeer en Waterstaat omvat:

- de implementatie van Europese rijbewijsrichtlijnen, alsmede aanvraag en afgifte van het rijbewijs;
- toezicht op en controle van de examinatoren (via de directie);
- regelgeving rondom rijvaardigheid en rijbevoegdheid, inclusief de examentarieven;
- afname van examens conform de regelgeving;
- de continuïteit van de bedrijfsvoering van het CBR.

De verantwoordelijkheid van de Raad van Toezicht omvat:

- toezicht op de gang van zaken in de stichting en het beleid van de directie;
- de directie met raad terzijde staan;
- benoemen, schorsen en ontslaan van directieleden;
- goedkeuren van de begroting en besluiten die de continuïteit van de bedrijfsvoering betreffen.

De Raad van Toezicht was ultimo 2008 als volgt samengesteld:

- de heer E.A. van Amerongen, voorzitter (onafhankelijk lid)
- de heer drs. P.W. Doop, vicevoorzitter (onafhankelijk lid)
- de heer mr. F.A.M. van den Heuvel (onafhankelijk lid)
- de heer drs. M.C. van der Harst (voordracht CCV-raad)
- de heer drs. W. de Lange (voordracht ANWB)
- mevrouw drs. J.M. de Vries (voordracht BOVAG)
- vacature (voordracht ondernemingsraad). *

** Ondanks herhaald verzoek heeft de OR nog steeds geen aanbeveling gedaan.*

Directie

- de heer C. Anker, algemeen directeur a.i.
- de heer A. Belt, directeur productie
- de heer R.A. van Walree, financieel directeur **

Ondernemingsraad

- de heer C.M. Lange, voorzitter
- de heer S.D. Moes, secretaris
- de heer H.A. Otten, plaatsvervangend voorzitter
- mevrouw L. Leerling, plaatsvervangend secretaris
- de heer H.J.J. Blösser
- de heer P. Fuchs
- de heer W.T. de Haan
- de heer A.W.P. Heera (opvolger van de heer P.C.J. Lander vanaf 5 februari 2008)
- de heer F.W. Kales
- de heer A.J.J.M. Kavelaars
- de heer M.A. Kesselring
- mevrouw P.J.M. Keijzer-Tempelmann
- mevrouw H.C. Kreune
- mevrouw A.M. de Kruijf
- de heer J.M.R. Leerdam
- de heer L. van Rijt
- mevrouw A.H. Kock (secretaresse).

** De heer Van Walree is per 1-6-2009 teruggetreden als financieel directeur van het CBR.

Veiliger op weg:

het vernieuwde rijexamen

Met het ontwikkelen en afnemen van verkeersexamens draagt het CBR bij aan de veiligheid op de weg, het water en in de lucht. In 2008 zette het CBR op dit gebied een grote stap: naast het nieuwe theorie-examen werd ook het ingrijpend gewijzigde praktijk-examen voor de personenauto geïntroduceerd. Dit moet jonge bestuurders beter voorbereiden op hun rol in het verkeer. Belangrijke veranderingen zijn dat kandidaten zelfstandig een route rijden, zelf de bijzondere manoeuvre kiezen die past bij de verkeerssituatie op dat moment, verkeerssituaties evalueren en de eigen sterke en zwakke punten benoemen. Ook het nieuwe, 'groene' rijden weegt mee in de uitslag van het examen.

Medio 2008 hield het CBR een enquête onder circa 1.000 opleiders. Hieruit blijkt dat 68 procent vindt dat het nieuwe examen de bestuurder beter voorbereidt en toetst op de toekomstige verkeerstaak. Ruim driekwart vindt dat deze examenvorm leerlingen bewuster en verantwoordelijker laat rijden. 86 Procent

waardeert de keuzevrijheid bij de bijzondere manoeuvres. Minder hoog scoort het rijden aan de hand van coördinatiepunten; opleiders geven de voorkeur aan het rijden met behulp van een navigatiesysteem. In totaal vindt bijna de helft van de respondenten het vernieuwde rijexamen een verbetering.

Het CBR heeft alle opmerkingen en suggesties geïntroduceerd. Op basis hiervan wordt het examen verder aangepast, om nog beter in te spelen op de wensen en eisen van partners en kandidaten.

Verslag van de Raad van Toezicht

Publieke taak CBR naar een hoger niveau

Voor de Raad van Toezicht waren – net als voor de directie van het CBR – verbetering van de kwaliteit van de dienstverlening en het vergroten van de efficiency in 2008 belangrijke thema's. In die context was 2008 een jaar van uitersten: enerzijds heeft het CBR zich moeten verantwoorden voor achterblijvende prestaties, anderzijds heeft de organisatie aangetoond dat er in korte tijd grote stappen gezet kunnen worden om de performance te verbeteren.

De Raad van Toezicht vervult in dit proces een belangrijke taak: ze bewaakt het prestatieniveau en het naleven van de afspraken met het ministerie van Verkeer en Waterstaat en fungeert als sparring partner voor de directie.

De Raad van Toezicht heeft zich ten doel gesteld om scherp toezicht te houden op een aantal zaken die voor een goede, verantwoorde uitvoering van de publieke taak van het CBR cruciaal zijn, te weten:

- verbetering prestaties;
- beheersing ICT;
- risicomangement;
- financiële resultaten.

Deze zaken worden hieronder toegelicht.

Verbetering prestaties

De Raad van Toezicht waardeert de focus van de directie op de performanceverbetering van het CBR. Het CBR heeft op dat gebied in 2008 een aantal belangrijke mijlpalen gerealiseerd. Zo zijn er verbetersteams benoemd en verantwoordelijk gemaakt voor het realiseren van prestatieverbeteringen op korte termijn. Het ging daarbij om het uitvoeren van vorderingsprocedures, de verwerking van medische Eigen verklaringen en het afnemen van theorie- en praktijkexamens. De aanpassingen hebben onder andere geresulteerd in een flinke verkorting van de doorlooptijden. Er zijn echter nog een aantal onderwerpen die verbetering behoeven, met name bij de divisie Vorderingen. Dat vraagt ook in 2009 een grote inzet van de desbetreffende medewerkers en management-aandacht van de directie. Hoewel het CBR er in de uitvoering van zijn taken naar streeft om fouten uit te sluiten, acht de Raad van Toezicht het bij meer dan

2.000.000 klantcontacten onvermijdelijk dat er fouten ontstaan als gevolg van menselijk handelen.

Een ander resultaat van de focus op prestatieverbetering is het convenant dat de directie in 2008 heeft afgesloten met brancheorganisaties BOVAG en FAM. De verwachting is dat dit Convenant Reserveringstermijnen in belangrijke mate gaat bijdragen aan het terugbrengen van de reserveringstermijnen voor particuliere praktijkexamens tot maximaal 7 weken en bovendien zorgt dat de reserveringstermijn stabiel binnen die termijn van 7 weken blijft. De implementatie van de in het Convenant afgesproken maatregelen geschiedt in 2009 en wel in drie fasen. Pas na volledige invoering van de derde fase kan het beoogde resultaat worden gegarandeerd.

Het is in zijn algemeenheid een goede zaak dat de samenwerking van het CBR met de rijkschoolbranche zich heeft geïntensiveerd in de loop van 2008.

Een derde belangrijke mijlpaal bij de performanceverbetering is naar mening van de Raad het invoeren van 'managementcontracten' en de koppeling hiervan aan de beloningstructuur in 2008. In die contracten zijn de afspraken en doelstellingen vastgelegd waaraan elke manager zich committeert; CBR-breed, per afdeling en op het vlak van persoonlijk functioneren. De Raad van Toezicht is van mening dat hiermee een begin is gemaakt met een nieuwe wijze van besturen, gericht op het verbeteren van prestaties.

Om deze kwaliteitsimpuls op langere termijn te kunnen 'zekeren' binnen de organisatie, is een start gemaakt met het ontwikkelen van een nieuwe organisatiestructuur. De Raad van Toezicht heeft ten aanzien van de voorgenomen reorganisatie de directie voluit gesteund; ook heeft zij de plannen getoetst op haalbaarheid en effectiviteit. Bijzonder punt van aandacht was de verhouding met de ondernemingsraad. De Raad van Toezicht is van mening dat de directie zich heeft ingespannen om de leden van de ondernemingsraad tijdig en goed te informeren over de organisatiewijzigingen. Daarnaast constateert de Raad dat de directie bij de voorbereidingen van de organisatiewijzigingen gedurende het jaar 2008 constructief heeft overlegd met de vakorganisaties, zodat zij begin 2009 overeenstemming heeft kunnen bereiken over een verantwoord sociaal plan.

Beheersing ICT

In het verslagjaar is de ICT-infrastructuur van het CBR vernieuwd, met een in eigen beheer ontwikkelde centrale applicatie. Met deze applicatie worden onder meer de onderlinge samenhang tussen de diverse bedrijfsprocessen en de interne informatievoorziening beter ondersteund en geborgd. Bovendien zijn verschillende nieuwe applicaties geïmplementeerd en is gewerkt aan de digitalisering van de bedrijfsvoering. Hiermee is een basis gelegd voor de verdere verbetering van doorlooptijden, service en beschikbaarheid. Bij de implementatie van nieuwe ICT systemen in 2008 zijn er aanloopproblemen geweest. Tezamen met de leveranciers is hard gewerkt om deze aanloopproblematiek weg te werken.

Risicomanagement

Het CBR onderkent het belang van een goede interne beheersing van processen en de bijbehorende risico's om haar doelstellingen gecontroleerd te kunnen realiseren. De in 2007 geïntroduceerde systematiek van risicomanagement is in het verslagjaar verbreed tot een integrale aanpak. Deze aanpak omvat zowel de beleidsformulering als de evaluatie van de beheersing van de bedrijfsprocessen. Zij is bovendien zorgvuldig afgestemd op de governancestructuur. De Raad van Toezicht is hierover regelmatig bijgepraat door directie en de interne auditdienst van het CBR.

Financiële resultaten

Hoewel het CBR geen winstoogmerk heeft, is een gezonde financiële basis van groot belang voor de continuïteit van de dienstverlening. De Raad van Toezicht is regelmatig geïnformeerd over de financiële

situatie. De resultaten ontwikkelden zich gedurende het verslagjaar positief, mede dankzij het recordaantal examenaanvragen in 2008. Gezien de voorbereidingen voor de ingrijpende herinrichting van de organisatie werd tijdig een voorziening getroffen die ten laste is gegaan van het Eigen Vermogen. Daarnaast heeft er een eenmalige pensioenreparatie plaatsgevonden. Beide hebben het resultaat negatief beïnvloed. De verkoop van het pand aan de P.C. Boutenslaan, voorheen het hoofdkantoor van het CBR in Rijswijk, heeft het resultaat in positieve zin beïnvloed.

Als gevolg van het kabinetsbeleid en de daaruit voortvloeiende taakstelling voor ZBO's heeft het ministerie van Verkeer & Waterstaat het CBR een efficiencytaakstelling opgelegd. De directie heeft vervolgens voorstellen hieromtrent besproken met de Raad van Toezicht. De Raad van Toezicht heeft in haar reactie duidelijk gesteld dat efficiencyvoorstellen nooit ten koste mogen gaan van de kwaliteit van de dienstverlening aan klanten van het CBR.

Goedkeuring jaarrekening

De Raad van Toezicht heeft kennisgenomen van het door de directie voorgelegde jaarverslag over het boekjaar 2008, de jaarrekening en de toelichting daarop. Ook de jaarrekeningcontrole en de accountantsverklaring heeft de Raad tot zich genomen. Op grond hiervan heeft ze de jaarrekening van het CBR zonder voorbehoud goedgekeurd.

Werkwijze Raad van Toezicht

In 2008 heeft de Raad van Toezicht regelmatig overlegd met het ministerie van Verkeer en Waterstaat over de gevolgen van de

Instellingswet CBR en de in 2007 ingevoerde Kaderwet Zelfstandige Bestuursorganen op de rol en positie van de Raad van Toezicht in de toekomst. Verkeer en Waterstaat heeft aangegeven dat zij graag de toegevoegde waarde van de Raad van Toezicht blijft benutten om een optimaal functioneren van het CBR te waarborgen.

De Raad van Toezicht heeft in 2008 zeven keer overleg gehad met de directie. Daarbij stonden naast bovengenoemde onderwerpen onder andere de volgende zaken op de agenda: strategie, organisatieontwikkeling, reserveringstermijnen, pensioendossier, jaarrekening, verkoop PC. Boutenslaan, meerjarenraming, integriteitsbeleid en ziekteverzuim.

In het kader van de tussentijdse rapportage heeft de Raad van Toezicht overleg gevoerd met het ministerie van Verkeer en Waterstaat. Agendapunten waren het functioneren van het CBR in aanloop tot het Algemeen Overleg, de Instellingswet CBR, de efficiencydoelstellingen voor ZBO's, de jaarrekening en de strategie en organisatieontwikkeling van het CBR.

Binnen de Raad van Toezicht is een auditcommissie aangewezen die bestaat uit de heren De Lange en Van den Heuvel. De auditcommissie is vijf maal bijeengekomen in 2008.

Vooruitblik

De in 2008 ingezette noodzakelijke maatregelen om de performance structureel te verbeteren zullen de komende tijd onverminderd vervolg krijgen. Het CBR moet en wil aantonen dat het bij uitstek geschikt is

zijn publieke taak naar behoren te vervullen. Voor de Raad van Toezicht staat voorop dat, ondanks alle onzekerheden binnen het bedrijf ten aanzien van de voorgenomen reorganisatie en de persoonlijke consequenties voor de betrokken medewerkers, het CBR erin slaagt de focus te houden op het verbeteren van de producten en de dienstverlening daaromheen. Speerpunten van het toezicht en advies zullen zijn:

- borging prestatieverbetering;
- doorvoeren organisatieaanpassing met landelijke aansturing;
- transparante verantwoording en verslaglegging richting publiek;
- continuïteit bestuur zekerstellen;
- invulling Instellingswet CBR.

De samenstelling van het bestuur van het CBR is voor 2009 een punt van aandacht. Gezien het aflopen van de termijn van de heer Eric van Amerongen per 1 juli 2009 zal de Raad zich richten op het vinden van een bekwame opvolger. Ook de termijn van de vice-voorzitter de heer Paul Doop loopt per 1 juli af, maar hij is beschikbaar voor herbenoeming. De termijn van de huidige directeur a.i., de heer Cees Anker, loopt af per 1 september 2009. In samenspraak met het ministerie van V&W zal op korte termijn een besluit worden genomen over de invulling van genoemde posities.

Woord van dank

Een bijzonder woord van dank wil de Raad van Toezicht richten aan de medewerkers van het CBR. Zij hebben zich in 2008 met extra inzet en grote betrokkenheid ingespannen om klanten en partners zo goed mogelijk van dienst te zijn.

Werken aan betere processen:

verbetersteams boeken resultaat

Het CBR wil klanten niet alleen zo goed mogelijk, maar ook zo snel mogelijk van dienst zijn. In 2008 is alles op alles gezet om de prestaties te verbeteren. Vier landelijke Performance Improvement Teams hebben de processen rondom theorie-examens, praktijk-examens, medische verklaringen en vorderingen onder de loep genomen, om waar mogelijk doorlooptijden te versnellen en wachttijden te verkorten. De teams zijn direct belast met de landelijke aansturing van deze processen.

Het verbeterteam Medisch heeft bijvoorbeeld het initiatief genomen voor een landelijke overwerkdag. Dat is zo'n succes gebleken, dat medewerkers hiervoor elke maand een zaterdag vrijmaken. Er is een telefonische helpdesk ingericht, die al het binnenkomende telefoonverkeer opvangt voor de Medische administratie. Daardoor kunnen deze medewerkers zich concentreren op de afhandeling van de medische dossiers. Verder wordt dagelijks overlegd om de werkvoorraad in de regio's te monitoren, prioriteiten vast te stellen en eventuele knelpunten weg te nemen.

Met resultaat. Voor ruim 95 procent van de medische verklaringen werd eind 2008 de genormeerde doorlooptijd gehaald. En ook de andere teams boekten vooruitgang. Bij Vorderingen werd eind 2008 circa 85 procent van de processen op tijd afgerond. Voor de particuliere theorie- en praktijkexamens bleef de reserveringstermijn vanaf het derde kwartaal gemiddeld binnen de respectievelijk 4 en 7 weken. De afhandeling van de beroepsexamens bleef al structureel binnen de gestelde normen.

Verslag van de directie

2008 was een dynamisch jaar voor het CBR. Het recordaantal examenaanvragen en het stijgende aantal vorderingsprocedures zorgden voor topdrukke. Met ontwikkelingen als een steeds kritischer wordende klant, toenemende vergrijzing, meer aandacht vanuit nationale en internationale politiek voor de verkeersveiligheid en de groeiende behoefte aan openheid van zelfstandige bestuursorganen, blijft de lat voor het CBR onverminderd hoog liggen.

Het CBR streeft ernaar snel en adequaat in te spelen op deze ontwikkelingen. Het beleid is gericht op transparantie, klantgerichtheid en innovatie. Bij de uitwerking daarvan heeft het CBR zich in 2008 geconcentreerd op twee speerpunten: het vernieuwen van de examens en cursussen en het verbeteren van de processen. Deze twee aspecten zijn voor het CBR cruciaal om zijn maatschappelijke functie goed te kunnen vervullen en te voldoen aan hetgeen de minister van Verkeer en Waterstaat vraagt.

Om transparant verantwoording af te leggen en te sturen op het verbeteren van prestaties heeft het CBR in 2008 een begin gemaakt met het rapporteren op zogenoemde 'Key Performance Indicators'.

Daarop worden prestaties als reserveringstermijnen, wachttijden en klachtenprocedures gemeten. Het CBR zal langs deze nieuw geformuleerde KPI's rapporteren over het volledige kalenderjaar van 2009.

De medewerkers van het CBR hebben in het verslagjaar hard gewerkt om de doelstellingen te realiseren. De directie is hen zeer erkentelijk voor hun inzet en bijdrage.

Producten en diensten

Examens motor, personenauto en bromfiets

In 2008 nam het CBR in totaal 1.183.652 examens af voor de motor, personenauto en bromfiets. Dat is een toename van bijna 7 procent. Hiermee gaat 2008 de boeken in als het drukste examenjaar van het nieuwe millennium.

Theorie-examens: slagingspercentages licht gedaald

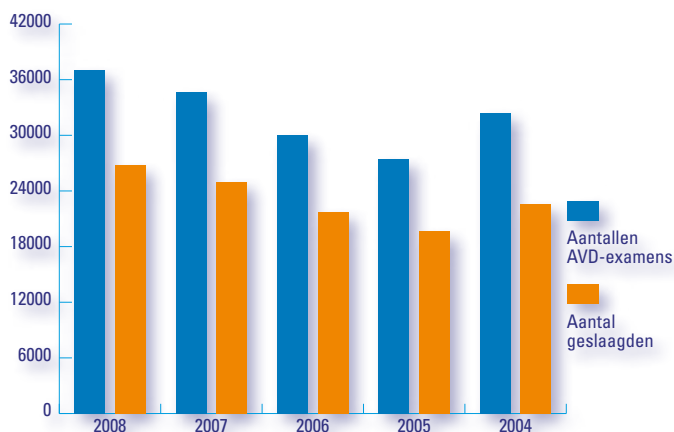
Het aantal theorie-examens voor de motor steeg met 1,5 procent tot

49.414, voor de personenauto met 5,6 procent tot 488.046, en voor de bromfiets met 19,8 procent tot 130.821.

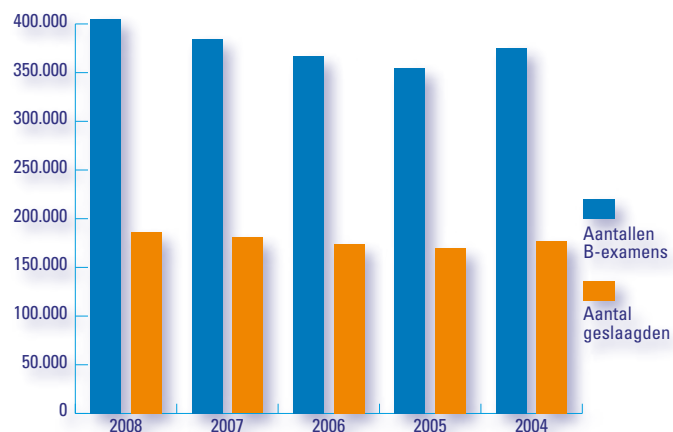
Het nieuws over het op handen zijnde praktijkexamen bromfiets kan kandidaten extra gestimuleerd hebben snel het huidige theorie-examen te halen, om het toekomstige praktijkexamen te vermijden.

De slagingspercentages bij deze examencategorieën daalden licht, met respectievelijk 0,6 procentpunt (motor), 0,8 procentpunt (auto) en 0,4 procentpunt (bromfiets).

Aantal examens motor (verkeersdeelname) en geslaagden 2004-2008

Aantal praktijkexamens personenauto en geslaagden 2004-2008

Nieuwe opzet theorie-examen personenauto

In het verslagjaar is het theorie-examen B vernieuwd, in nauwe samenspraak met de rijkschoolbranche. Verkeersinzicht en gevaarherkenning komen nadrukkelijker aan de orde, om kandidaten al in het theorie-examen beter bewust te maken van mogelijke risico's op de weg. Om kandidaten en opleiders de kans te geven te wennen aan de nieuwe opzet, tellen de vragen over gevaarherkenning pas vanaf 1 maart 2009 mee voor de uitslag. Het aantal vragen rond dit thema wordt dan geleidelijk uitgebreid naar 25; het aantal vragen over regelgeving wordt teruggebracht. In circa 100 bijeenkomsten konden rijopleiders zelf kennismaken met de nieuwe examenvragen.

Praktijkexamens: meer herkansingen

Bij de praktijkexamens viel in 2008 op dat het aantal motorexamens voor het derde jaar op rij steeg. In 2008 werden 27.057 eerste aanvragen ingediend. Over de afgelopen drie jaar bedraagt de stijging bijna 25 procent. In het laatste kwartaal van 2008 werd echter door de economische teruggang een kentering zichtbaar.

De stijgende lijn was ook zichtbaar bij het praktijkexamen personenauto (categorie B). Hier werden 207.569 eerste aanvragen ingediend, inclusief de examens van de Rijopleiding in Stappen. Opmerkelijk was dat het aantal autobestuurders dat in één keer slaagt voor het examen licht terugliep, van 47,4 naar 46,6 procent. De verwachting was dat door de komst van het nieuwe praktijkexamen de daling sterker

zou zijn. Het aantal herexamens voor het B-examen kwam uiteindelijk uit op 197.973 (een stijging van ruim 7 procent ten opzichte van 2007).

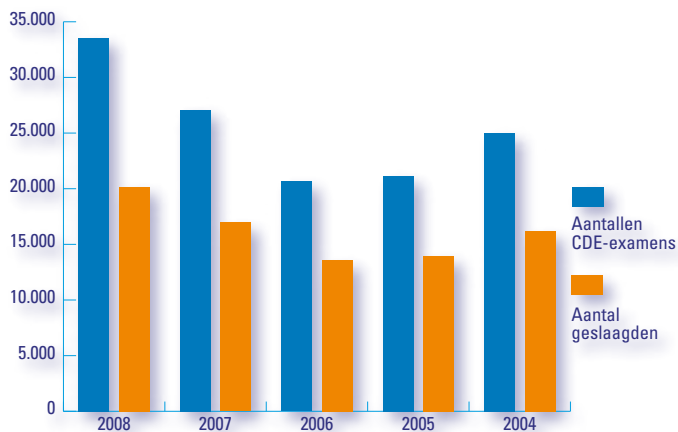
Lang niet iedereen slaagt in één keer voor het rijexamen. Ruwweg de helft van de kandidaten heeft één of meerdere herkansingen nodig om het examen succesvol af te ronden. Uit de praktijk is gebleken dat zo'n 10 procent van de kandidaten moeite heeft het rijbewijs via het 'gewone' traject te behalen. De oorzaken hiervoor variëren. Jaarlijks zijn er circa 30.000 kandidaten die voor de vierde keer binnen vijf jaar zakken. Deze worden doorverwezen naar het BNOR (Bureau Nader Onderzoek Rijvaardigheid) van het CBR. Bij het BNOR-examen is er extra tijd beschikbaar en die wordt onder meer gebruikt om kandidaten voor en tijdens de rit op hun gemak te stellen. In 2008 nam het aantal nader onderzoeken voor het derde jaar op rij toe. Er werden 30.300 nader onderzoeken uitgevoerd; een stijging van 13 procent.

In het verslagjaar bleek opnieuw dat kandidaten die kiezen voor de tussentijdse toets of de Rijopleiding In Stappen hun slagingskansen aanzienlijk vergroten. Respectievelijk 55,4 procent en 61,4 procent van de kandidaten is in één keer geslaagd.

Opmerkelijk was de ook in 2008 voortdurende stijging van het aantal praktijkexamens voor de aanhanger (BE). Al sinds 1993 neemt dit toe. In 2008 telde het CBR 30.582 eerste examens (2007: 27.629).

Aantal CDE-praktijkexamens en geslaagden beroepschauffeur 2004-2008

Praktijkexamen personenauto vernieuwd

Tussen 1 januari en 1 april 2008 is het vernieuwde examen voor de personenauto ingevoerd. In nauw overleg met de rijkschoolbranche is een examen tot stand gekomen dat extra nadruk legt op de zogeheten 'vaardigheden van hogere orde', zoals verkeersinzicht, gevaarherkenning en zelfevaluatie. Ook milieubewust rijden is een apart onderdeel van de beoordeling. Medio 2008 is een enquête gehouden onder rijtscholen, om te vragen wat zij van het vernieuwde examen vinden. Een van de belangrijkste uitkomsten is dat 68 procent meent dat de voorbereiding van de aspirant-bestuurders op de toekomstige rol in het verkeer is verbeterd.

Examen faalangst

In 2008 ontwikkelde het CBR een nieuw praktijkexamen voor kandidaten met faalangst. Er werd een grootschalige proef voorbereid, die in 2009 van start is gegaan.

Beroepsexamens

De divisie CCV van het CBR is verantwoordelijk voor de examens voor professionals in wegvervoer, binnenvaart en logistiek. Ook toetst zij de theoretische kennis van beroeps- en privévliegers.

Het aantal theorie-examens voor het chauffeursdiploma daalde met 10 procent. Dit kan worden toegeschreven aan de invoering van de nieuwe Richtlijn Vakbekwaamheid (zie pagina 11). Kandidaten voor het chauffeursdiploma legden hierdoor tijdelijk twee in plaats van drie theorie-examens af.

De CCV-examinatoren namen ten opzichte van 2007 bijna 24 procent meer praktijkexamens af voor de vrachtwagen (C), bus (D) en aanhanger (E). De groei was het sterkst in de C-categorie: hier kwam het aantal uit op 17.882 (2007: 14.676). Bij de praktijkexamens vrachtwagen daalde het slagingspercentage met ruim 2,4 procentpunt en bij de busexamens met 4,5 procentpunt. Dit resulteerde in meer herexamens, maar de reserveringstermijnen namen nauwelijks toe dankzij een optimale benutting van de beschikbare capaciteit van examinatoren.

Voor de burgerluchtvaart werden ruim 12.500 theorie-examens afgenomen: 75 procent voor aanstaande beroepsvliegers en 25 procent voor aankomende privévliegers. Vanaf 1 januari 2009 verzorgt de afdeling Luchtvaartexamens de inrichting en het onderhoud van de database met vragen voor de Europese luchtvaartexamens. Deze taak werd voorheen uitgevoerd door de Inspectie van Verkeer & Waterstaat. In 2008 werd deze

prestigieuze opdracht verworven via een Europese aanbesteding, voor een periode van in ieder geval vier jaar.

Invoering Richtlijn Vakbekwaamheid

In september 2008 is de nieuwe Europese Richtlijn Vakbekwaamheid ingegaan voor buschauffeurs; voor vrachtwagenchauffeurs geldt zij vanaf september 2009. Deze richtlijn bestaat uit twee onderdelen: chauffeurs moeten een basiskwalificatie behalen en verplichte nascholing volgen.

In dit kader heeft CCV alle theorie-examens vernieuwd – een omvangrijke exercitie. Het theoriegedeelte bestaat nu uit drie onderdelen: Verkeer en Techniek, Administratie en Beroepsuitvoering (multiple choice) en Administratie en Beroepsuitvoering (case studies). Ook de praktijkexamens zijn aangescherpt. Daarnaast zijn twee nieuwe praktijktoetsen ingevoerd: een voor bijzondere verrichtingen op een besloten terrein of in een simulator, en een voor praktische vaardigheden zoals Arbo, laden/lossen en veiligheid. Deze praktijktoetsen worden afgenomen onder toezicht van CCV.

Naast de basiskwalificatie zijn beroepschauffeurs verplicht elke vijf jaar minimaal 35 uur nascholing te volgen. Ook de opleiding voor chauffeurs die gevaarlijke stoffen vervoeren (ADR), zal vanaf 2009 aansluiten bij deze verplichte nascholing.

Verklaringen van geschiktheid 2004-2008

	2008	2007	2006	2005	2004
Totaal aantal Verklaringen van geschiktheid	562.617	574.866	520.180	441.939	442.026

	2008	2007	2006	2005	2004
Geschikt zonder nadere beoordeling	234.258	233.802	226.920	198.935	232.040

De invoering van de Richtlijn Vakbekwaamheid moet onder andere leiden tot minder verkeersdoden in Europa, een vermindering van de CO2-uitstoot en een beter imago van beroepschauffeurs. Het toezicht op de naleving ervan (systeem, uitvoering en registratie) is ondergebracht bij CCV.

Medische verklaringen

Het CBR beoordeelt ook de lichamelijke en geestelijke geschiktheid voor het besturen van motorrijtuigen, en eventuele noodzakelijke aanpassingen van het voertuig. Deze beoordeling vindt plaats bij de aanvraag van een rijexamen, de periodieke keuring voor het vrachtwagen- en busrijbewijs, en de vernieuwing van het rijbewijs vanaf het zeventigste levensjaar. Ook worden bestuurders beoordeeld die

vanwege een medische aandoening een rijbewijs met kortere geldigheidsduur hebben, om een tussentijdse beoordeling vragen omdat hun medische situatie is veranderd of een Verklaring van geschiktheid willen als hun rijbewijs in een vorderingsprocedure ongeldig is verklaard. Bestuurders vragen een beoordeling aan met een Eigen verklaring.

Werken aan kortere wachttijden

Voor de medische beoordeling van bestuurders werkt het CBR samen met externe keurend artsen. Om de wachttijden voor medische onderzoeken te verkorten, is in 2008 samen met de divisie Vorderingen een wervingscampagne ontwikkeld, gericht op externe specialisten. Dit leverde ruim 150 nieuwe keurend artsen op: een belangrijke positieve impuls voor het terugbrengen van de wachttijden.

Voorlichtingscampagne geneesmiddelengebruik

Het CBR heeft vanuit zijn medische expertise deelgenomen aan de werkgroep 'Voorlichting rijgevaarlijke geneesmiddelen' van het ministerie van Verkeer en Waterstaat. De hieruit volgende voorlichtingscampagne voor artsen, apothekers en consumenten heeft als doel de kennis van rijgevaarlijke geneesmiddelen te vergroten en zo de verkeersveiligheid te verbeteren. De campagne loopt door in 2009; de ministeries van Verkeer en Waterstaat en van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zullen nog onderzoek doen naar de effecten.

Kruisbestuiving tijdens medisch symposium

Voor betrokkenen in de vervoersgeneeskunde organiseerde het CBR in 2008 een medisch symposium. Doel was om ervaringen uit te wisselen op het gebied van keuringen van onder andere piloten, chauffeurs, schippers en machinisten. De verschillende werkwijzen en knelpunten kwamen aan bod tijdens deze drukbezochte bijeenkomst, die een eerste aanzet moest geven voor het nader afstemmen van de verschillende geschiktheidseisen.

Vorderingen

Als politie of justitie vermoedt dat iemand ongeschikt is om een voertuig te besturen, meldt zij dit bij het CBR. De divisie Vorderingen

start vervolgens een zogeheten vorderingsprocedure. Die kan er bijvoorbeeld toe leiden dat een overtreder wordt verplicht tot het volgen van een speciale cursus of moet meewerken aan een onderzoek naar de medische geschiktheid of de rijvaardigheid. Uiteindelijk kan het rijbewijs ongeldig worden verklaard.

In 2008 deed de divisie Vorderingen 8.327 keer een onderzoek naar de rijgeschiktheid of rijvaardigheid van bestuurders, een stijging van bijna 9 procent. In ruim 65 procent van de gevallen was alcoholmisbruik in het spel. Door deze stijging nam ook het aantal deelnemers aan de verplichte 'Educatieve Maatregel Alcohol en verkeer' (EMA) toe. Andere aanleidingen zijn verwardheid van bestuurders, agressie, drugsbezit en rijden onder invloed van drogerende stoffen.

Van 9.458 bestuurders werd uiteindelijk het rijbewijs ongeldig verklaard, een stijging van 33,6 procent. Ruim 29 procent raakte het rijbewijs kwijt na weigering van deelname aan de verplichte EMA-cursus; 17,6 procent van de ongeldigverklaringen was het resultaat van medisch onderzoek.

	2008	2007	2006	2005	2004
Mededelingen van de politie	21.643	21.371	17.900	21.426	19.999
Onderzoeken	8.327	7.652	7.720	7.545	7.460
- psychiatrisch onderzoek (alcohol)	5.533	4.996	5.146	4.942	5.078
- medisch onderzoek	2.194	2.049	1.900	1.863	1.671
- onderzoek rijvaardigheid	600	607	674	740	711
Maatregelen/cursussen	11.095	8.921	9.321	11.161	10.288
- Educatieve Maatregel Alcohol en verkeer (EMA)	10.825	8.921	9.321	11.161	10.288
- Lichte EMA (LEMA)*	157	-	-	-	-
- Educatieve Maatregel Gedrag en verkeer (EMG)**	113	-	-	-	-
Rijbewijs ongeldig verklaard	9.458	7.078	6.526	7.462	6.917
- vanwege alcoholmisbruik	4.466	3.660	4.223	4.758	4.428
- na medisch onderzoek	1.661	735	*	*	*
- vanwege rijvaardigheid	580	370	*	*	*
- i.v.m. EMA-cursus	2.751	2.313	1.759	1.820	1.731
- i.v.m. LEMA-cursus***	-	-	-	-	-
- i.v.m. EMG-cursus***	-	-	-	-	-
Bezwaarschriften	3.016	2.636	2.361	2.715	2.977
- waarvan gegrond	264	196	238	288	267

Twee nieuwe cursussen voor 'gevaar op de weg'

In 2008 heeft het CBR in opdracht van de minister van Verkeer en Waterstaat twee nieuwe cursussen ontwikkeld voor bestuurders die mogelijk een gevaar op de weg vormen. Hiervoor is nauw samengewerkt met de politie. De twee nieuwe cursussen zijn bedoeld om herhaling van het onverantwoorde gedrag te voorkomen. Het rijbewijs wordt ongeldig verklaard als een overtreder weigert aan een opgelegde cursus deel te nemen.

De nieuwe Lichte Educatieve Maatregel Alcohol en verkeer (de LEMA-cursus) is bestemd voor bestuurders die korter dan vijf jaar een rijbewijs hebben en die met een alcoholpromillage van 0,5 tot 0,8 worden aangehouden. Jaarlijks zijn dit circa tweeduizend mensen. Ligt het promillage tussen de 0,8 en 1,3, dan is de driedaagse Educatieve Maatregel Alcohol en verkeer verplicht. Deze wordt ook opgelegd aan bestuurders die vijf jaar of langer het rijbewijs hebben en aangehouden zijn met een alcoholpromillage van 1,3 tot 1,8.

Wie andere weggebruikers in gevaar brengt met asociaal rijgedrag –zoals bumperkleven, te hard rijden, snijden of rechts inhalen– komt bij aanhouding in aanmerking voor de eveneens nieuwe Educatieve Maatregel Gedrag en verkeer (EMG; drie dagen plus een voorgesprek).

In 2009 zijn de LEMA- en de EMG-cursus van start gegaan; de politie kon vanaf 1 oktober 2008 bestuurders aanmelden bij Vorderingen.

Afhandeling versneld

De divisie Vorderingen heeft zich in 2008 ingespannen om de afhandeling van vorderingsprocedures te versnellen. Het voortzetten van de invoering van digitale dossiers heeft hieraan een impuls gegeven. In de tweede helft van 2008 werd, mede dankzij extra inzet van de medewerkers, op dit vlak een belangrijke verbetering gerealiseerd.

* De indeling van de ongeldigverklaringen is in 2007 gewijzigd. Daardoor zijn van deze categorie tot 2007 geen cijfers beschikbaar.

** De LEMA en EMG konden door de politie vanaf 1 oktober 2008 worden opgelegd; vanaf die datum kreeg het CBR aanmeldingen.

*** Voor LEMA en EMG zijn deze cijfers niet beschikbaar omdat ze in 2009 van start zijn gegaan.

Medewerkers en personeelsbeleid

Het CBR telde ultimo 2008 1.230 medewerkers. Met name bij de afdeling Rijvaardigheid werden nieuwe medewerkers aangetrokken om beter te kunnen inspelen op de grote vraag naar examens.

Het personeelsbeleid stond in 2008 vooral in het teken van de voorgenomen reorganisatie, het verder terugdringen van het ziekteverzuim en de competentiegerichte opleiding van de examinatoren.

Voorgenomen reorganisatie en Sociaal Plan

In het kader van de voorgenomen reorganisatie zijn alle functiebeschrijvingen vernieuwd, om in een later stadium sneller de juiste persoon op de juiste plek te krijgen. Ook is er een aanzet gemaakt om te komen tot een verantwoord Sociaal Plan. Begin 2009 is hierover overeenstemming bereikt met de betrokken vakorganisaties. Er is een voorziening getroffen van 8,6 miljoen euro; deze heeft het resultaat van 2008 eenmalig negatief beïnvloed.

Lager ziekteverzuim

Terugdringen van het ziekteverzuim is al geruime tijd een punt van aandacht binnen het personeelsbeleid. Eind 2008 kwam dit cijfer met 4,3 procent significant lager uit dan vorig jaar. Dit is onder meer het resultaat van de in 2007 nieuw ingevoerde verzuimbegeleiding. Hierin hebben managers een duidelijke regierol bij de begeleiding van zieke medewerkers. Leidinggevendenden hebben hiervoor eind 2007 en begin 2008 een tweedaagse training gevolgd.

Ook de organisatiebrede ingebruikname van de 'E-monitor' –een programma dat RSI helpt voorkomen– moet een positieve bijdrage leveren aan het ziekteverzuim. Medewerkers gaan hierdoor bewuster met hun werkhouding om. In aanvulling hierop is in 2008 gestart met de gefaseerde aanschaf van ergonomisch kantoormeubilair.

Aantallen medewerkers 2004-2008

	2008	2007	2006	2005	2004
Aantal fte	1.057	1.029	987	996	1.045

Verdeling tussen mannen en vrouwen 2004-2008

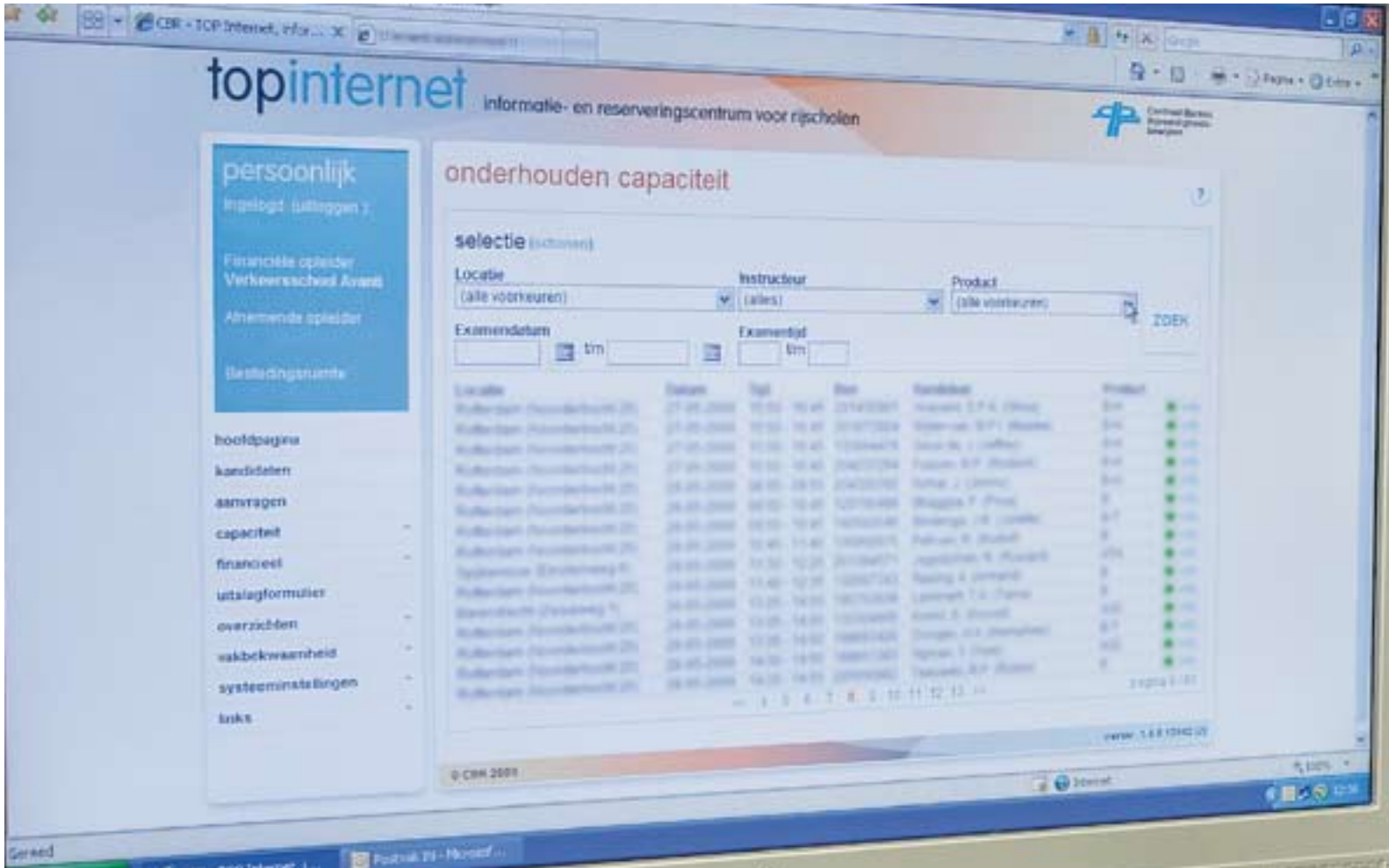
	2008	2007	2006	2005	2004
Man	59%	58%	59%	60%	60%
Vrouw	41%	42%	41%	40%	40%

Leeftijdverdeling 2004-2008

	2008	2007	2006	2005	2004
Gemiddelde leeftijd totaal	46,7	46,4	46,4	46,0	45,3
Gemiddelde leeftijd examinatoren	49,9	50,2	50,2	49,2	48,8
Gemiddelde leeftijd overigen	43,3	42,6	42,8	42,5	41,7

Ziekteverzuim 2004-2008

	2008	2007	2006	2005	2004
Totaal	4,3%	5,5%	5,7%	5,7%	6,0%

Organisatie en processen

Stroomlijnen organisatie

Risicomanagement

In 2007 heeft het CBR een start gemaakt met een nieuw risicomanagementsysteem. Eerst zijn de belangrijkste risico's in kaart gebracht; vervolgens zijn gerichte acties opgestart om de risico's verder te beheersen. In het verslagjaar is dit beleid voortgezet, onder andere met een landelijke in plaats van regionale planning van examinatoren waardoor de reserveringstermijnen voor praktijkexamens beter worden beheerd, en de vernieuwing van de IT-infrastructuur. Ook is er een interne auditdienst opgezet, die een belangrijke rol speelt in de verdere implementatie en monitoring van het risicomanagementsysteem.

Verbetersteams

Om op korte termijn de performance te verbeteren werden in het verslagjaar Performance Improvement Teams (PIT) ingesteld. Zij richten zich op de hoofdprocessen theorie-examens, praktijkexamens, beroepsexamens en medische verklaringen/vorderingen. Eerste resultaten waren bijvoorbeeld dat in de tweede helft van 2008 de reserveringstermijnen voor particuliere theorie- en praktijkexamens

werden teruggebracht tot onder de gestelde norm van respectievelijk 4 en 7 weken.

Vorbereidingen reorganisatie

In het verslagjaar werd duidelijk dat structurele veranderingen nodig zijn om te voldoen aan de wettelijk vastgelegde prestatienormen en om de kwaliteit van de dienstverlening te waarborgen. Hiertoe zijn er plannen gemaakt voor een herinrichting van de organisatie. Landelijke aansturing en uniforme procesinrichting zijn hierin leidend. De voorgenomen reorganisatie moet resulteren in efficiëntere processen en een verbetering van de kwaliteit van de dienstverlening. De directie heeft in juni 2009 een definitief besluit genomen met betrekking tot de reorganisatie die op 1 december 2009 afgerond dient te zijn.

Digitale dossiers

De divisie Vorderingen zette in 2008 de digitalisering van de papieren dossiers voort, wat een snelle verwerking ten goede komt. De politie krijgt hiermee bovendien wekelijks inzicht in de ongeldig verklaarde rijbewijzen en kan daar haar handhaving op afstemmen. De procedures bij Vorderingen vragen speciale aandacht. De Medische administratie maakte in 2008 een begin met een soortgelijk digitaal

dossiersysteem. In het verslagjaar werd het systeem getest en geleidelijk in gebruik genomen. Dit project loopt door in 2009.

Renovatie IT-infrastructuur

Eind 2008 nam het CBR de compleet vernieuwde IT-infrastructuur Dyktion in gebruik.

Alle CBR-applicaties worden hierop aangesloten en zullen uiteindelijk gebruik gaan maken van dezelfde database. Dyktion maakt uitwisseling tussen de systemen gemakkelijker en zorgt voor efficiënter onderhoud. Deze infrastructuur biedt betere ondersteuning voor de verdere uitbreiding en vernieuwing van het dienstenaanbod en draagt bij aan snellere en eenduidiger managementrapportages.

Samenwerken met partners

Nieuw reserveringssysteem

Het CBR had in 2008 intensief overleg met de brancheorganisaties BOVAG en FAM. Daarbij stonden de opgelopen reserveringstermijnen voor de praktijkexamens hoog op de agenda. Er is een convenant gesloten waarin de uitgangspunten van een reserveringssysteem zijn vastgelegd, die rij scholen en kandidaten een korte reserveringster-

mijn van maximaal 7 weken garandeert. Dit betekent onder meer dat rij scholen hoofdzakelijk reserveren op basis van het aantal leerlingen dat zij daadwerkelijk in opleiding hebben. Onder het oude reserveringsregime deden zij dat op basis van het verwachte aantal leerlingen.

In gesprek met de rij scholen

Naast het landelijk overleg tussen de CBR-directie en de brancheorganisaties BOVAG en FAM, organiseert elke regio regulier overleg met rij scholen, in de vorm van thema-avonden of speciale bijeenkomsten. In het verslagjaar werd tijdens deze ontmoetingen onder meer aandacht besteed aan de ingebruikname en optimalisering van het vernieuwde rijexamen, de reserveringstermijnen, de vernieuwing van de IT-infrastructuur en de invoering van de Richtlijn Vakbekwaamheid voor beroepschauffeurs.

Internationaal overleg

Het CBR was in 2008 vicepresident van CIECA (Commission Internationale des Examens de Conduite Automobile). In deze functie heeft het CBR input geleverd om de rijexamens in Europa verder te verbeteren; tegelijkertijd doet het CBR kennis op over ontwikkelingen die zich bij andere lidstaten voordoen.

Nauwer overleg met rij scholen:

samen meer bereiken voor de klant

Rijopleiders en het CBR hebben een duidelijk gemeenschappelijk belang: een gezamenlijke klant, die zij zo goed mogelijk willen bedienen. Mede dankzij nauw overleg en constructieve samenwerking konden op dit vlak nieuwe mijlpalen worden bereikt.

Vanaf 1 januari 2008 kunnen kandidaten hun theorie-examen alleen nog reserveren via de CBR-site of de rij school. Wie via de site reserveert, betaalt met internetbankieren. Als de rij school voor de kandidaat reserveert, dan betaalt zij via het extranet voor rij scholen, op dezelfde manier als het praktijkexamen. Het voordeel: de gegevens van de kandidaat zijn van tevoren bekend bij het CBR. Hierdoor hoeven deze niet meer op het theoriecentrum te worden ingevoerd. Ook kasopmaak en geldtransport behoren tot het verleden. Theoriecentra hebben zo meer tijd voor de ontvangst en begeleiding van kandidaten. Die zijn overigens positief over de nieuwe manier van reserveren: meer dan tachtig procent vindt het gebruik van de site gemakkelijk.

De branche en het CBR hebben in 2008 ook een convenant afgesloten voor de reserveringstermijn van het praktijkexamen. Het convenant is op gericht de reserveringstermijnen voor de praktijkexamens te beperken tot maximaal 7 weken. Samenwerking met de branche is een voorwaarde voor het succesvol implementeren van de gemaakte afspraken.

Bezoekcijfers website 2004-2008

	2008	2007	2006	2005	2004
www.cbr.nl	4.900.000	3.907.881	3.400.000	2.800.000	2.250.000

Ook speelt het CBR een voortrekkersrol in het uniformeren van de regelgeving ten aanzien van de mobiliteit van mensen met een handicap. Dankzij deze inspanningen kwam eind 2008 het Europese handboek voor deskundigen op het gebied van aanpassingen uit. Op het terrein van beroepsexamens werd aandacht besteed aan de uitwerking van de Europese Richtlijn Vakbekwaamheid en andere EU-maatregelen voor de transportsector. Gezamenlijk bogen de partners zich bijvoorbeeld over de complexe ontwikkeling van theorievragen over gevaarherkenning.

Helder communiceren

Het CBR wil een transparante organisatie zijn. Communicatie met interne en externe stakeholders is hiervoor van groot belang. In 2008 lag de nadruk van de communicatieactiviteiten op de lancering van de nieuwe theorie- en praktijkexamens. Verder heeft het CBR zijn stakeholders regelmatig geïnformeerd over de voortgang van de

ingezette maatregelen om opgelopen wachttijden voor examenaanvragen en afhandeling van medische beoordelingen en vorderingsprocedures terug te brengen. Middelen die het CBR inzet zijn onder andere de in 2008 geheel vernieuwde website, Reflector (het magazine voor de rij scholen), persberichten, extranet, intranet en het personeelsblad CBR.doc.

Klachten van klanten

Het CBR benut klachten van klanten om verbeteringen in de producten, de processen of de organisatie aan te brengen. In 2008 werden 601 klachten ingediend. Van de klachten werden er 184 geheel of ten dele gegrond verklaard, 17 klanten trokken hun klacht in. In veel gevallen gingen de klachten over de afhandeling van aanvragen voor een Verklaring van geschiktheid en van vorderingsprocedures. In de verbeter teams heeft het CBR daar extra aandacht aan besteed met als resultaat dat processen en werkwijzen zijn aangepast en aangescherpt.

Financiële resultaten en vooruitzichten

Opbrengsten

De opbrengsten zijn in het verslagjaar gestegen met 12,3 miljoen euro (+12,3 procent): van 99,8 miljoen euro in 2007 tot 112,1 miljoen euro in 2008. Deze stijging werd vooral gerealiseerd door een toename van het aantal examens en vorderingsprocedures. In het verslagjaar leverde de verkoop van het oude CBR hoofdkantoor een boekwinst op van 3,3 miljoen euro, hetgeen als overige opbrengst is verantwoord.

De opbrengst uit theorie-examens in 2008 bedroeg 25,7 miljoen euro (2007: 24,3 miljoen euro). Dat is een stijging van 5,8 procent ten opzichte van 2007. Deze is voornamelijk het gevolg van het hogere aantal afgenomen theorie-examens, aangezien de prijs voor een examen slechts licht (+1,9 procent) steeg: van 30,80 euro naar 31,40 euro.

De opbrengst uit praktijkexamens is in 2008 gestegen met 8,2 procent tot 53,4 miljoen euro (2007: 49,4 miljoen euro). De tarieven zijn in 2008 met gemiddeld 1,9 procent gestegen; ultimo 2008 kostte het praktijkexamen B 87,90 euro. De omzettingstijging werd ook hier dus voornamelijk gerealiseerd door een toegenomen aantal examens; vooral de aantallen praktijkexamens voor de auto en voor het beroepsvervoer stegen substantieel.

De opbrengst van de Verklaringen van geschiktheid is met 10,1 miljoen euro in 2008 ongeveer gelijk gebleven ten opzichte van 2007, terwijl het volume licht afnam. Bij de divisie Vorderingen stegen de inkomsten (inclusief de wijzigingen in het onderhanden werk)

daarentegen aanzienlijk: van 13,4 miljoen euro in 2007 tot 15,5 miljoen euro in 2008. Meer opgelegde maatregelen, vooral in de vorm van onderzoeken en EMA's, waren daar debet aan.

Kosten

De totale kosten zijn in het verslagjaar gestegen met 22,1 miljoen euro (+22,4 procent) tot 120,9 miljoen. Deze stijging is grotendeels toe te schrijven aan de toegenomen personeelskosten. Deze stegen van 73,8 miljoen euro in 2007 tot 90,4 miljoen euro in 2008, voornamelijk als gevolg van de hogere personele bezetting (+2,4 procent), de inzet van externe medewerkers, hogere (reguliere) pensioenlasten alsmede de dotatie van 8,6 miljoen euro aan de voorziening reorganisatiekosten in verband met de voorgenomen reorganisatie.

De overige bedrijfskosten kwamen uit op 28,3 miljoen euro, tegen 22,9 miljoen euro in 2007. Dit is te verklaren door hogere kosten voor huisvesting (inrichting nieuw hoofdkantoor), computerkosten (upgrading infrastructuur) en werkzaamheden door derden (advies voorgenomen reorganisatie).

Resultaat en Eigen Vermogen

Inclusief de dotatie aan de voorziening reorganisatiekosten van € 8,6 miljoen bedraagt het resultaat over 2008 € 8,4 miljoen negatief, hetgeen in mindering is gebracht op het eigen vermogen, zodat ultimo 2008 € 13,2 miljoen aan eigen vermogen resteert (ultimo 2007: € 21,6 miljoen).

Investerings

De investeringen in immateriële vaste activa bedroegen 1,9 miljoen euro. Hierop zal met ingang van 2009 worden afgeschreven. Het betreft geactiveerde kosten van onderzoek en ontwikkeling van de nieuwe producten van de divisie Vorderingen, alsmede kosten van computersoftware die binnen het CBR werd ontwikkeld. De investeringen in materiële vaste activa bedroegen 4,2 miljoen euro. Het volledige bedrag werd geïnvesteerd in inventarissen en machines, vooral voor de inrichting van het nieuwe hoofdkantoor en de aanschaf van nieuwe computerservers.

Treasury

Het CBR neemt deel aan het 'Geïntegreerd Middelen Beheer'. Hiermee worden de saldi van de bankrekeningen van het CBR in opdracht van het ministerie van Financiën dagelijks gesaldeerd afgeroomd. Het CBR ontvangt over het positieve saldo van de rekening-courant een daggeldvergoeding gebaseerd op EONIA. Het CBR heeft bij het ministerie van Financiën een rekening-courantfaciliteit van 5 miljoen euro tegen daggeldvergoeding (EONIA).

Vooruitzichten voor 2009

De huidige ongunstige economische ontwikkelingen zullen naar verwachting ook hun weerslag hebben op het CBR. Het beroepsgoederenvervoer is bijvoorbeeld een van de sectoren die hard worden getroffen. Het CBR verwacht dan ook dat het effect van 'de crisis' het eerst zichtbaar zal worden bij de beroepsexamens; in de particuliere

<i>Resultatenrekening</i> (x € 1 miljoen)	2008	2007
Opbrengsten	112,1	99,8
Kosten	120,9	98,8
Bedrijfsresultaat	(8,8)	1,0
Resultaat deelneming	-	0,1
Financiële baten en lasten	0,4	0,4
Resultaat	(8,4)	1,5

<i>Eigen vermogen</i> (x € 1 miljoen)	2008	2007
Totaal eigen vermogen	13,2	21,6

() = negatief

examenmarkt zal dit wellicht later optreden. Gezien deze onvoorspelbare factoren en de voorgenomen organisatieaanpassingen kan de directie geen concrete uitspraak doen over het verwachte resultaat.

Rijswijk, 11 juni 2009

C. Anker

A. Belt

De klant centraal:

CBR ontwikkelt examen faalangst

Het CBR streeft naar een hoog niveau van klantgerichtheid. Een van de concrete uitwerkingen hiervan is de ontwikkeling van het examen faalangst. Mede op verzoek van het ministerie van Verkeer en Waterstaat speelt het CBR hiermee in op een duidelijke behoefte vanuit de maatschappij.

Wanneer in de huidige situatie een kandidaat vier keer zakt voor het reguliere praktijkexamen, wordt het hierop volgende herexamen afgenomen door een van de speciale CBR-rijvaardigheid-adviseurs van het Bureau Nader Onderzoek Rijvaardigheid. In de nieuwe situatie is het de bedoeling dat kandidaten die last hebben van faalangst, al direct een examen ‘op maat’ krijgen. Bijzonder aan het examen faalangst is dat het wordt afgenomen door een hiervoor opgeleide examiner, dat kandidaten tijdens de rit zelf time-outs kunnen aanvragen en dat het examen 90 in plaats van

55 minuten duurt. Zo worden voor faalangstige kandidaten –die door hun extreme angst voor het rijexamen bijvoorbeeld een black-out zouden krijgen of nooit eerder gemaakte fouten begaan– de optimale omstandigheden gecreëerd. De aanmelding voor het faalangstexamen loopt via de rijopleiders.

In 2008 heeft het CBR dit examen ontwikkeld, in samenspraak met de rijschoolbranche en faalangstdeskundigen. In 2009 is een grootschalige proef van start gegaan. Belangrijkste doel is om na te gaan of kandidaten daadwerkelijk beter presteren met deze bijzondere examenvorm. Op basis van de uitkomsten zal in overleg met het ministerie van Verkeer en Waterstaat worden besloten of het faalangstexamen succesvol is en een vervolg krijgt.

Kerncijfers 2008

Een gedetailleerd overzicht van onze jaarcijfers vindt u achterin dit verslag.

Voor de vier hoofdprocessen zagen de kerncijfers er in 2008 als volgt uit:

Hoofdprocessen 2004-2008

	2008	2007	2006	2005	2004
Theorie examens	837.991	765.490	685.312	660.812	662.312
Praktijkexamens	686.745	661.317	623.871	611.861	612.526
Verklaringen van geschiktheid	562.617	574.866	520.180	441.939	442.026
Vorderingsprocedures	19.422	16.573	17.041	18.706	17.748

Omzet 2004-2008

	2008	2007	2006	2005	2004
omzet in miljoen euro	112,1	99,8	88,3	89,9	84,2

Resultaat 2004-2008

	2008	2007	2006	2005	2004
Resultaat x miljoen euro	(8,4)*	1,5	2,7	0,5	(0,3)

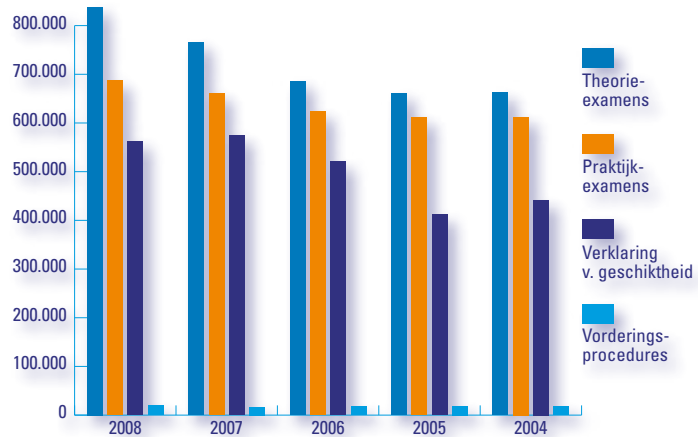
Aantal medewerkers 2004-2008

	2008	2007	2006	2005	2004
Aantal fte	1.057	1.029	987	996	1.045
Pensioenlasten (x1000 euro)	15.118	13.894	10.393	15.277	7.167

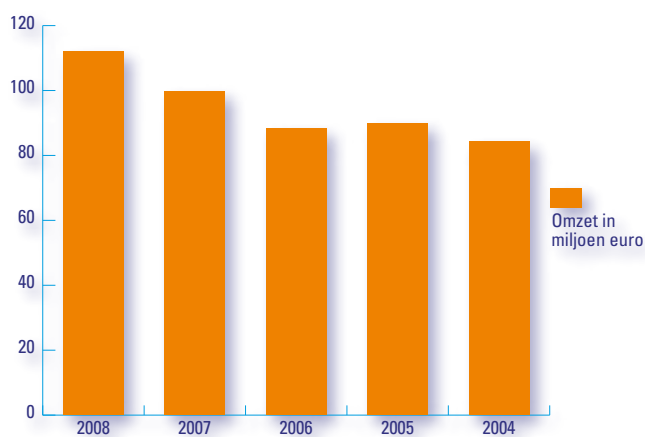
* inclusief een overige opbrengst van € 3,3 miljoen naar aanleiding van de verkoop van het pand aan de PC. Boutenslaan in Rijswijk enerzijds en € 8,6 miljoen aan overige personeelskosten in verband met de dotatie aan de voorziening reorganisatiekosten anderzijds.

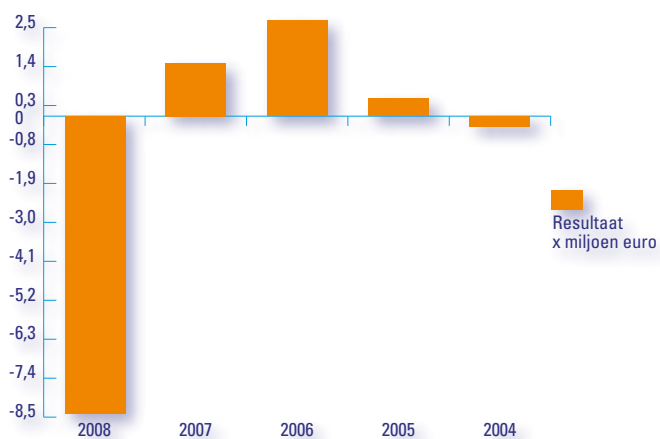
Hoofdprocessen 2004-2008

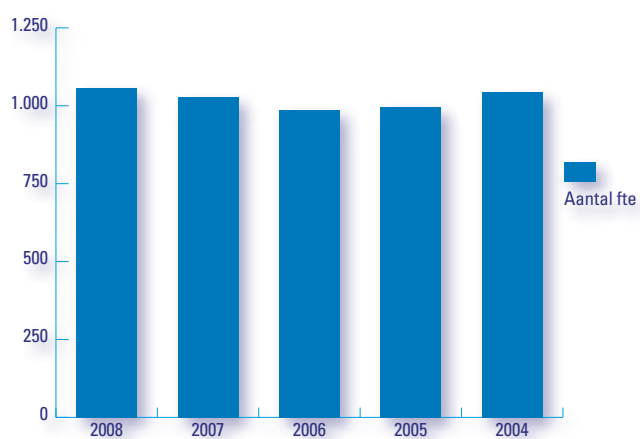
Omzet 2004-2008

Resultaat 2004-2008

Aantallen medewerkers 2004-2008

Jaarrekening 2008

CBR in cijfers 2004-2008					
	2008	2007	2006	2005	2004
eigen vermogen (x € 1.000)	13.269	21.629	20.178	17.426	16.905
opbrengsten (x € 1.000)	112.066	99.824	88.340	89.859	84.176
resultaat (x € 1.000)	(8.360) **	1.451 *	2.752 *	521	(305)
aantal afgenomen examens	1.524.736	1.426.807	1.309.183	1.272.673	1.274.838
aantal Verklaringen van geschiktheid	562.617	574.866	520.180	441.939	442.026
aantal werkzame personen ultimo jaar (in fte)	1.057	1.029	987	996	1.045

* inclusief incidentele pensioenlasten

** inclusief incidentele pensioenlasten, een dotatie aan de voorziening reorganisatiekosten alsmede een boekwinst inzake de verkoop van een pand

Balans per 31 december 2008

(x € 1.000) (na bestemming resultaat)

Activa	31-dec-08	31-dec-07
Vaste activa		
Immateriële vaste activa	1.915	-
Materiële vaste activa	31.309	29.326
Financiële vaste activa	6.235	7.974
	39.459	37.300
Vlottende activa		
Onderhanden werk	2.152	2.015
Vorderingen	2.542	8.722
Overlopende activa	1.525	1.079
Liquide middelen	8.834	12.346
	15.053	24.162
Totaal activa	54.512	61.462
Passiva		
Eigen vermogen		
	13.269	21.629
Voorzieningen		
	10.530	2.465
Kortlopende schulden		
Vooruit ontvangen inschrijfgelden	6.851	7.065
Crediteuren	1.809	2.303
Overige schulden	11.127	14.446
Overlopende passiva	10.926	13.554
	30.713	37.368
Totaal passiva	54.512	61.462

() = negatief

Resultatenrekening 2008

(x € 1.000)

	2008	2007
Opbrengsten	112.066	99.824
Personeelskosten	90.429	73.816
Afschrijving materiële vaste activa	2.201	2.084
Overige bedrijfskosten	28.255	22.896
Kosten	120.885	98.796
Bedrijfsresultaat	(8.819)	1.028
Interest en soortgelijke baten en lasten	485	362
Resultaat deelneming	(26)	61
Resultaat	(8.360)	1.451

Kasstroomoverzicht

(x € 1.000)

	2008	2007
Resultaat	(8.360)	1.451
Bij: Afschrijvingen	2.201	2.084
	(6.159)	3.535
Mutatie onderhanden werk	(137)	(2.015)
Mutatie vlottende activa	5.734	521
Mutatie kortlopende schulden	(6.655)	6.485
Mutatie voorzieningen	8.065	(291)
Kasstroom uit operationele activiteiten	848	8.235
Investeringsactiviteiten		
Investeringsactiviteiten	(1.915)	-
Investeringsactiviteiten	(4.184)	(2.315)
Mutatie financiële vaste activa	1.739	(849)
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	(4.360)	(3.164)
Netto kasstroom	(3.512)	5.071
Stand liquide middelen begin	12.346	7.275
Stand liquide middelen eind	8.834	12.346
Mutatie liquide middelen	(3.512)	5.071

Waarderings- en resultaatbepalingsgrondslagen

Algemeen

Bij het opstellen van de jaarrekening zijn de bepalingen van Burgerlijk Wetboek 2 titel 9 in aanmerking genomen. Tevens is rekening gehouden met de bepalingen uit de overeenkomst tussen de Staat der Nederlanden en het CBR de dato 15 november 2001 (laatstelijk per december 2008 verlengd).

Indien van toepassing zijn de vergelijkende cijfers 2007 aangepast.

Deelneming

Het CBR heeft haar 100 procent belang in de deelneming NEA Beheer B.V. te Rijswijk gedurende 2008 beëindigd. Deze deelneming is in 2008 geliquideerd.

Vanwege het geringe financiële belang van de deelneming heeft geen consolidatie plaatsgevonden.

Grondslagen voor waardering

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen aanschafwaarde, onder aftrek van afschrijvingen. De afschrijvingen worden lineair berekend op basis van de economische levensduur, vanaf het moment dat het actief in gebruik wordt genomen. Bij immateriële activa worden de kosten verantwoord van, voor nieuwe producten of activiteiten ontwikkelde software.

De volgende afschrijvingspercentages zijn van toepassing:

- kosten van onderzoek en ontwikkeling: 20%-33,33%
- kosten van computersoftware: 25%

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen aanschafwaarde, onder aftrek van afschrijvingen. De afschrijvingen worden lineair berekend op basis van de economische levensduur, vanaf het moment dat het actief in gebruik wordt genomen. Tenzij grond in erfpacht is verkregen, wordt op grond niet afgeschreven.

De volgende afschrijvingspercentages zijn van toepassing:

- gebouwen en terreinen: 2,5%
- kantoorinventaris: 10%-20%
- computerapparatuur en netwerkfaciliteiten: 25%-33,33%
- software: 20%-33,33%

Financiële vaste activa

Deelneming

De deelneming wordt gewaardeerd tegen netto vermogenswaarde.

Onderhanden werk

Het onderhanden werk omvat de verrichte prestaties bij de uitvoering van de Vorderingsprocedure, dat naar rato van de uitgevoerde werkzaamheden voor de aan deze procedure bestede kosten wordt verantwoord.

Debiteuren

De debiteuren worden gewaardeerd tegen nominale waarde onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid.

Voorzieningen

Reorganisatiekosten

Met betrekking tot de voorgenomen reorganisatie van het CBR is een voorziening gevormd. Een aantal medewerkers zal als gevolg van de reorganisatie overtollig worden. In dit kader is met de vakbonden een sociaal plan overeengekomen, waarvoor een voorziening is opgenomen.

De medewerkers van het CBR zijn in november 2008 over de voorgenomen reorganisatie geïnformeerd.

Jubileumuitkeringen

Deze voorziening wordt aangehouden voor toekomstig uit te betalen jubileumuitkeringen. Bij de bepaling van de voorziening is uitgegaan van de contante waarde van de berekende verplichting voor uit te betalen jubileumuitkeringen.

Groot onderhoud

Ter egalisatie van de kosten van groot onderhoud is een voorziening gevormd. De jaarlijkse dotaties aan deze voorziening voor groot onderhoud aan de panden zijn gebaseerd op de opgestelde onderhoudsplannen voor de panden.

Pensioenen

De pensioenvoorziening en de pensioenlasten worden actuairiel berekend op basis van het pensioenreglement en de financieringsovereenkomst met de pensioenverzekeraar. Dit gebeurt op basis van met name het verwachte verloop in het betreffende boekjaar van de contante waarde van de pensioenaanspraken en de fondsbeleggingen. Voor de bepaling van de contante waarde van de pensioenver-

plichting wordt de Projected Unit Credit Method toegepast. Daarnaast wordt rekening gehouden met de amortisatie van het transitieverschil in verband met de aanpassing van RJ 271 vanaf 2005 (€ 2,5 miljoen per jaar) en het eventueel aan het betreffende boekjaar toe te rekenen deel van de nog niet in de winst- en verliesrekening verwerkte cumulatieve actuariële resultaten. Voor de verwerking van de actuariële resultaten wordt de corridor-methode toegepast. Deze methode houdt in dat de cumulatieve actuariële resultaten die het hoogste bedrag vormen van 10% van de contante waarde van de pensioenaanspraken en 10% van de reële waarde van de fondsbeleggingen te boven gaan, worden verwerkt ten laste van het resultaat gedurende de verwachte gemiddelde resterende diensttijd van de actieve deelnemers.

Overige activa en passiva

Alle overige activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Grondslagen voor resultaatbepaling

Algemeen

Kosten en opbrengsten worden toegerekend aan het boekjaar waarop zij betrekking hebben.

Opbrengsten

Opbrengst examens wordt verantwoord in het boekjaar waarin de examens zijn afgenomen.

Opbrengst Verklaringen van geschiktheid wordt verantwoord in het boekjaar waarin de verklaringen zijn verstrekt.

Opbrengst Vorderingen

Bij de verantwoording van de opbrengst Vorderingen wordt rekening gehouden met de voortgang van de werkzaamheden (mutatie onderhanden werk).

Belastingen

De stichting is niet belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting.

Toelichting behorende tot de jaarrekening

Algemeen

Alle bedragen die in de toelichting zijn opgenomen zijn in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

Vaste activa

Immateriële vaste activa			
	Kosten van onderzoek en ontwikkeling	Kosten van computer-software	Totaal
Balans per 1 januari 2008			
Aanschafwaarde	-	-	-
Cumulatieve afschrijvingen	-	-	-
Boekwaarde	-	-	-
Mutaties in de boekwaarde			
Investeringen	667	1.248	1.915
Afschrijvingen	-	-	-
Totaal mutatie	667	1.248	1.915
Balans per 31 december 2008			
Aanschafwaarde	667	1.248	1.915
Cumulatieve afschrijvingen	-	-	-
Boekwaarde	667	1.248	1.915

De immateriële vaste activa zijn met ingang van januari 2009 in gebruik genomen. Bij immateriële activa worden de kosten verantwoord van, voor nieuwe producten of activiteiten ontwikkelde software.

Materiële vaste activa			
	Gebouwen en terreinen	Inventarissen en machines	Totaal
Balans per 1 januari 2008			
Aanschafwaarde	34.289	17.080	51.369
Cumulatieve afschrijvingen	(8.901)	(13.142)	(22.043)
Boekwaarde	25.388	3.938	29.326
Mutaties in de boekwaarde			
Investeringen	-	4.184	4.184
Desinvestering	-	-	-
Afschrijvingen	(727)	(1.474)	(2.201)
Totaal mutatie	(727)	2.710	1.983
Balans per 31 december 2008			
Aanschafwaarde	33.290	21.264	54.554
Cumulatieve afschrijvingen	(8.629)	(14.616)	(23.245)
Boekwaarde	24.661	6.648	31.309

() = negatief

Gebouwen en terreinen

De grond van het regiokantoor in Amsterdam is in 1995 voor € 1,9 miljoen in erfpacht verkregen voor een periode van 50 jaar. Ieder jaar wordt daarop 2% afgeschreven. De grond van de examenlocatie in Utrecht is in 2002 voor € 1,1 miljoen in erfpacht verkregen voor een periode van 43 jaar. Ieder jaar wordt daarop 2,3% afgeschreven.

Het pand hoofdkantoor te Rijswijk is in 2008 verkocht. Het pand had op het moment van verkoop een boekwaarde van nihil. Bij verkoop is een boekwinst gerealiseerd van € 3,3 miljoen, welke is verantwoord onder overige opbrengsten.

Financiële vaste activa

Deelnemingen	2008	2007
Balans per 1 januari	2.124	1.466
Resultaat deelnemingen	(26)	658
Desinvestering a.g.v. liquidatie	(2.098)	-
Balans per 31 december	-	2.124

Teneinde een volledig beeld van de deelnemingen te verkrijgen dient eveneens de post deelnemingen onder de overige schulden in ogenschouw genomen te worden. De netto positie in deelnemingen van het CBR ultimo 2008 bedraagt, als gevolg van de liquidatie van NEA Beheer B.V. in 2008, nihil.

Per saldo bedroeg de netto positie in deelnemingen van het CBR ultimo 2007 € 65.000.

Geldeningen U/G	2008	2007
Balans per 1 januari	5.850	5.659
Aflossingen	(1.726)	(1.696)
Verstrekingen	2.111	1.887
Balans per 31 december	6.235	5.850
Totaal financiële vaste activa	6.235	7.974

De geldeningen zijn verstrekt aan leasemaatschappijen voor de financiering van het wagenpark; deze leningen zijn niet rentedragend.

De looptijd van de leningen is gekoppeld aan de economische levensduur van de auto's, die gemiddeld op circa 4 jaar is gesteld.

Het betreft een 'operational lease'-constructie, waarbij de objecten (auto's) niet worden geactiveerd, maar waarvoor het CBR in ruil voor het verstrekken van de geldening U/G 'korting' krijgt op de maandelijkse leasekosten.

Met één van de leasemaatschappijen (Leaseplan) is overeengekomen dat de aan hen verstrekte geldening U/G in maart 2009 geheel zal worden terugbetaald. Het betreft hierbij een bedrag van circa € 6 miljoen. Uitvoering hiervan heeft inmiddels plaatsgevonden.

() = negatief

Vlottende activa

Onderhanden werk	2008	2007
Onderhanden werk	2.152	2.015
	2.152	2.015

Vorderingen	2008	2007
Vooruitbetaalde indexatie premievrije 55-min prepensioenpolissen		
55-min prepensioenpolissen	1.227	-
Debiteuren	951	1.562
Stichting Toeslagfonds CBR	-	5.932
Stichting Pensioenfonds CBR	-	950
Overige vorderingen	364	278
	2.542	8.722

De post 'vooruitbetaalde indexatie premievrije 55-min prepensioenpolissen' betreft een aan Nationale Nederlanden vooruitbetaalde premie ad € 1.309.000 inzake toekomstig te indexeren pensioen-uitkeringen van de actieve groep medewerkers jonger dan 55 jaar. Op basis van het jaarlijks actuele bestand in dienst zijnde actieve medewerkers jonger dan 55 jaar alsmede het actuele indexatiepercentage worden de kosten van het desbetreffende jaar geamortiseerd in het betreffende resultaat van dat jaar. In 2008 bedroeg de amortisatie € 82.000.

De vordering op Stichting Toeslagfonds CBR in 2007 had enerzijds betrekking op door het CBR namens dit fonds voorgeschoten betalingen in het kader van de uitvoering van de overgangs- en

garantieregeling als verleende toeslagen op ingegane prepensioen-uitkeringen; met ingang van 2008 ligt de uitvoering hiervan rechtstreeks bij AON (pensioenadministrateur). Daarnaast heeft de Stichting Toeslagfonds CBR in 2007 € 3,5 miljoen beschikbaar gesteld aan het CBR als een bijdrage voor de oplossing van de pensioenproblematiek van de medewerkers jonger dan 55 jaar die door de CAO-partijen is overeengekomen. Deze vordering is in 2008 in zijn geheel afgewikkeld.

De vordering op Stichting Pensioenfonds CBR in 2007 betrof een voordelig saldo van betaalde prolongatienota's pensioenen en ontvangen premienota's pensioenen. Deze vordering is in 2008 afgewikkeld.

Overlopende activa	2008	2008
Computerkosten	792	540
Huisvestingskosten	302	166
Overige kosten	431	373
	1.525	1.079

Onder de vlottende activa zijn geen vorderingen opgenomen met een looptijd langer dan 1 jaar.

Liquide middelen	2008	2007
Rekening-courant ministerie van Financiën en banken	8.825	12.332
Kas	9	14
	8.834	12.346

CBR neemt deel aan het 'Geïntegreerd Middelen Beheer' van het ministerie van Financiën. Hiervoor is een separate rekening-courant geopend tussen het ministerie van Financiën en het CBR waarlangs nagenoeg alle financiële transacties van het CBR worden afgeroomd. De rentevergoeding die het CBR hiervoor ontvangt is gebaseerd op daggeldvergoeding (EONIA). Ultimo 2008 bedroeg de daggeldvergoeding ten aanzien van het 'Geïntegreerd Middelen Beheer' 1,27%.

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van het CBR.

Het CBR heeft bij het ministerie van Financiën een rekening-courant-faciliteit van € 5 miljoen tegen daggeldvergoeding (EONIA). Het ministerie van Verkeer en Waterstaat heeft zich hiervoor tegenover het ministerie van Financiën garant verklaard, via een convenant dat door partijen met inachtneming van een termijn van 6 maanden kan worden opgezegd.

Eigen vermogen

	Wettelijke reserves	Overige reserves	Totaal
Stand per 1 januari 2008	-	21.629	21.629
Vorming wettelijke reserves (immateriële vaste activa)	1.915	(1.915)	-
Resultaat boekjaar	-	(8.360)	(8.360)
Totaal mutaties 2008	1.915	(10.275)	(8.360)
Stand per 31 december 2008	1.915	11.354	13.269

Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen gedurende het boekjaar 2008:

	Balans per 01-jan-08	Dotatie	Onttrekking	Vrijval tgv res	Balans per 31-dec-08
Reorganisatiekosten	-	8.570	-	-	8.570
Jubileumuitkeringen	1.421	-	(334)	-	1.087
Groot onderhoud	1.044	315	(249)	(237)	873
Pensioenen	-	-	-	-	-
	2.465	8.885	(583)	(237)	10.530

De voorzieningen, behalve de voorziening reorganisatiekosten, hebben over het algemeen een langlopend karakter

() = negatief

Pensioenvoorziening

De samenstelling van de pensioenvoorziening:	2008	2007
Contante waarde pensioenverplichtingen	205.297	185.344
Af: reële waarde beleggingen	182.533	208.676
Tekort / (Overschot)	22.764	(23.332)
(Af): niet in aanmerking genomen transitieverschil, waarover wordt afgeschreven	(15.664)	(18.150)
(Af)/Bij: niet afgeschreven actuariële (verliezen)/winsten; 10% corridor	(7.100)	11.389
Bij: limitering actief post	-	30.093
Netto passiefpost	-	-

De voornaamste actuariële grondslagen zijn:	2008	2007
Disconteringsvoet	5,6%	5,4%
Verwacht rendement op beleggingen	5,4%	6,1%
Toekomstige salarisstijgingen	3,6%	3,0%
Inflatie	2,1%	2,0%

Bovenstaande bedragen zijn gebaseerd op een actuariële berekening van een externe partij.

Kortlopende schulden

Vooruit ontvangen inschrijfgelden	2008	2007
Vooruit ontvangen inschrijfgelden	6.851	7.065

De post vooruit ontvangen inschrijfgelden betreft alle examengelden waarvan de examens nog niet zijn afgenomen, evenals het saldo dat de rijsscholen aanhouden bij het CBR ter dekking van gereserveerde examens.

() = negatief

Overige schulden	2008	2007
Stichting Pensioenfonds CBR inzake ophoging opbouwpercentage pensioenen medewerkers 55-min	3.181	6.063
Stichting Pensioenfonds CBR	2.157	-
Belastingen en sociale premies	4.783	4.445
Deelnemingen	-	2.059
Overige schulden	1.006	1.879
	11.127	14.446

De post 'Stichting Pensioenfonds CBR inzake ophoging opbouwpercentage pensioenen medewerkers 55-min' betreft zowel in 2007 als in 2008 door de Stichting Pensioenfonds CBR in rekening gebrachte kosten inzake de verruiming van de pensioenen van medewerkers jonger dan 55 jaar ten gevolge van het CAO-akkoord dat hierover met de vakbonden is gesloten.

De schuld aan Stichting Pensioenfonds CBR in 2008 betreft een nadelig saldo van betaalde prolongatienota's pensioenen en ontvangen premienota's pensioenen.

Met de liquidatie van NEA Beheer B.V. te Rijswijk in 2008 is de schuld aan de deelneming afgewikkeld

Overlopende passiva	2008	2007
Lopende verplichting divisie Vorderingen	6.091	9.664
Verplichting verlofdagen medewerkers	1.902	1.566
Nog te betalen kosten	2.933	2.324
	10.926	13.554

De lopende verplichting divisie Vorderingen betreft de vooruit ontvangen opbrengsten samenhangend met de geopende dossiers EMA (Educatieve Maatregel Alcohol) en onderzoeken, die nog afgewikkeld dienen te worden.

De post 'verplichting verlofdagen medewerkers' betreft de verplichting van het CBR jegens haar medewerkers met betrekking tot de waarde van de toegekende maar nog niet opgenomen verlofdagen.

De post 'nog te betalen kosten' betreft reguliere overlopende posten. Dit zijn facturen die in het nieuwe boekjaar zijn ontvangen, maar waarvan de prestatie of levering heeft plaatsgevonden in de verslagperiode.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Huur- en leaseverplichtingen

Bedragen (x € 1.000)	Korter dan 1 jaar	Langer dan 1 jaar	Totaal per 31-dec-08
Huur gebouwen	1.849	6.004	7.853
Leasecontracten dienstauto's	1.991	3.518	5.509
Telecommunicatie, computerhard- en software en onderhoud	299	554	853
	4.139	10.076	14.215

Garantieplichtingen

Er is een bankgarantie afgegeven voor een bedrag van € 14.109.

Financiële risico's

Renterisico voor uitstaande liquide middelen wordt niet gehedged.

Inherent aan de aard van de uitgeoefende activiteiten loopt de stichting kredietrisico. Dit risico heeft betrekking op het verlies dat kan ontstaan wanneer een rijkschool failliet gaat. Het risico wordt beperkt door de veelheid aan rijkscholen waar de stichting mee te maken heeft, alsmede door de beperkte reserveringsmogelijkheden die rijkscholen geboden worden als zij over onvoldoende dekking beschikken in hun rekening-courantverhouding met de stichting.

Aangezien de rijkscholen een rekening-courantverhouding met de stichting dienen aan te houden en over het algemeen derhalve een gering saldo per rijkschool uitstaat, loopt de stichting hierover een gering financieel risico.

Pensioenen

Toegezegde pensioenaanspraken zijn via een herverzekeringgarantiecontract ondergebracht bij een verzekeringsmaatschappij. Dit contract loopt 31 december 2010 af. Zolang dit contract niet voortijdig wordt beëindigd en de pensioenaanspraken niet worden overgedragen, kent de stichting geen verplichting tot extra financiële stortingen als de dekkingsgraad tussen verplichtingen en bezittingen tekort schiet.

De pensioenregeling voor de werknemers van het CBR wordt uitgevoerd door de Stichting Pensioenfonds CBR.

Medewerkers in dienst vóór 1 januari 2006 kennen een eindloonregeling met een opbouwpercentage variërend van 1,75% - 2,0%.

Medewerkers die vanaf 1 januari 2006 in dienst zijn getreden kennen een middelloonregeling met een opbouwpercentage van 1,9%.

De ontwikkelingen op de financiële markten hebben geleid tot een overschrijding van de corridor in 2008.

Als gevolg hiervan ontstaat in 2009 een aanvullende pensioenlast in het kader van richtlijn RJ271 van circa € 1,5 miljoen. In de jaarrekening 2009 zal deze post echter niet als aanvullende last worden verantwoord, aangezien de toepassing van richtlijn RJ271 inzake de pensioenen als gevolg van het van kracht worden van nieuwe regelgeving van de Raad van de Jaarverslaggeving met ingang van 2009 wordt gewijzigd.

Per 2009 kan de werkgever nu 'een voorziening opnemen voor aanpassing van de per balansdatum opgebouwde aanspraken, die voortvloeien uit toekomstige salarisverhogingen die per balansdatum reeds zijn toegezegd en die voor rekening van de rechtspersoon komen'.

Voor de jaren 2009 t/m 2011 is een extra jaarlijkse personeelslast van € 1,4 miljoen van toepassing in het kader van de gemaakte afspraken hierover met de ondernemingsraad en de vakbonden inzake de reparatie van de groep 55-min.

Overige verplichtingen

De stichting is niet zodanig als eisende of verwerende partij in claims betrokken, dat de financiële positie hierdoor aanmerkelijk zou kunnen worden beïnvloed.

Opbrengsten	2008	2007
Praktijkexamens	53.439	49.401
Theorie-examens	25.751	24.328
Verklaringen van geschiktheid	10.086	10.083
Vorderingsprocedure	15.371	11.342
Overige opbrengsten *	7.282	2.655
Netto opbrengsten	111.929	97.809
Wijziging onderhanden werk	137	2.015
	112.066	99.824

* in 2008 inclusief een boekwinst van € 3,3 miljoen inzake de verkoop van het pand hoofdkantoor te Rijswijk

Personeelskosten	2008	2007
Lonen en salarissen	54.581	50.507
Sociale lasten	6.606	5.774
Pensioenen	15.118	13.894
Overige personeelskosten *	14.124	3.641
	90.429	73.816

* in 2008 inclusief de dotatie van € 8,6 miljoen aan de voorziening reorganisatiekosten

Specificatie van de pensioenen	2008	2007
Pensioenlasten	9.451	6.095
Amortisatie van het transitieverschil volgens RJ 271	2.486	2.486
Incidentele pensioenlasten	3.181	5.313
	15.118	13.894

Bij de stichting is sprake van een toegezegde pensioenregeling. Dit heeft tot gevolg dat er jaarlijks een actuariële berekening wordt vervaardigd van de pensioenaanspraken.

Tegenover deze actuariële berekende waarde van de pensioenaanspraken wordt de reële waarde van de fondsbeleggingen afgezet.

Bij de mutatie van laatstgenoemde post is tevens uitgegaan van de in 2005 vervaardigde berekeningen, waarbij de contante waarde van de pensioenverplichtingen (ondergebracht bij de pensioenverzekeraar) € 25,6 miljoen hoger bleek te zijn dan het saldo van de beschikbare middelen (fondsbeleggingen).

In 2005 heeft de stichting besloten om dit transitieverschil niet in één keer ten laste van het eigen vermogen te brengen, maar ten laste te brengen van de resultatenrekening gedurende een periode van 10,3 jaar (resterende gemiddelde diensttijd van de werknemers). De jaarlijkse extra pensioenlast die als gevolg van dit besluit is ontstaan

bedraagt € 2,5 miljoen. De toepassing van richtlijn RJ271 inzake de pensioenen is in 2009 aangepast als gevolg van het van kracht worden van gewijzigde regelgeving hieromtrent door de Raad van de Jaarverslaggeving (zie onder 'niet uit de balans blijvende verplichtingen).

De (reguliere) pensioenlasten zijn in 2008 met € 3,3 mln gestegen ten opzichte van 2007. Deze stijging wordt enerzijds veroorzaakt door de (CAO-)loonontwikkeling van de medewerkers en anderzijds als gevolg van de verhoging van het jaarlijkse opbouwpercentage pensioenen met 0,15%-punt (van 1,75% naar 1,9%).

De incidentele pensioenlasten 2008 ad € 3,2 mln betreffen de eenmalige backservice lasten voortvloeiende uit de verdere verruiming van de pensioenregeling door middel van het ophogen van het opbouwpercentage van 1,9% naar 2,0% van medewerkers jonger dan 55 jaar die op 1 januari 2006 reeds in dienst waren.

Aantal werkzame personen

Per einde van het boekjaar bedraagt de personele bezetting (in fte's):

	2008	2007
Directie	3,0	3,0
Examinatoren / administratie / staf	1.054,3	1.025,7
	1.057,3	1.028,7

Beloning directie en de Raad van Toezicht

Ingevolge de relevante wettelijke bepalingen (Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens alsmede BW titel 9) wordt de beloning van de directie, de Raad van Toezicht alsmede overige functionarissen vermeld. Onder beloning zijn de volgende componenten opgenomen: salaris, sociale verzekeringen, pensioenen, het privégebruik van de dienstauto alsmede eventuele uitkeringen in verband met beëindiging van het dienstverband. De beloning van de algemeen directeur a.i. is gebaseerd op gedeclareerde nota's inzake daadwerkelijk bestede dagen.

Directie

Algemeen directeur a.i.	€ 438.930	(2007: € 216.000, vanaf 16 augustus 2007)
Financieel directeur	€ 292.000	(2007: € 275.000)
Productie directeur	€ 231.000	(2007: € 182.000, benoemd per 1 mei 2007)

De onder beloning begrepen pensioencomponent bedraagt voor de financieel directeur € 109.000 (2007 € 91.000) en voor de productie directeur € 48.000 (2007: € 32.000). De toename van de pensioenlasten is voornamelijk veroorzaakt door de afgesproken CAO-wijzigingen.

Raad van Toezicht (in totaal)	€ 84.000	(2007: € 91.000)
Overige functionarissen		
Hoofd regio	€ 184.000	(2007: € 188.000)

De onder beloning begrepen pensioencomponent bedraagt voor het hoofd regio € 69.000.

Afschrijving materiële activa	2008	2007
Afschrijving gebouwen en terreinen	727	740
Afschrijving inventarissen en machines	1.474	1.344
	2.201	2.084

Overige bedrijfskosten	2008	2007
Huisvestingskosten	5.715	5.065
Kantoorkosten	2.082	1.973
Computerkosten	2.895	1.688
Auto-, reis- en verblijfkosten	5.659	4.909
Communicatie	427	1.082
Werkzaamheden door derden	7.500	5.718
Technologische vernieuwing	1.060	707
Overige bedrijfskosten	2.917	1.754
	28.255	22.896

Toelichting bij de kosten 'werkzaamheden door derden':

Kosten huisaccountant Ernst & Young	2008	2007
Honora onderzoek van de jaarrekening	118	116
Honora adviezen op fiscaal terrein	62	51
Honora overige controleopdrachten	93	49
Honora overige niet-controleopdrachten	206	99
Totaal kosten huisaccountant Ernst & Young	479	315

Resultaat deelneming	2008	2007
NEA Beheer B.V. en haar deelnemingen	(26)	658
Af: oninbare vorderingen CBR op deelnemingen	-	(597)
	(26)	61

Het resultaat deelnemingen 2007 was met name het gevolg van de kwijtschelding van nog openstaande vorderingen van het CBR op de deelnemingen die oninbaar waren.

De enig overgebleven deelneming, te weten NEA Beheer B.V. te Rijswijk, is in 2008 geliquideerd.

Directie
Rijswijk, 11 juni 2009

C. Anker (algemeen directeur a.i.)
A. Belt (directeur productie)

Raad van Toezicht
Rijswijk, 11 juni 2009

E.A. van Amerongen (voorzitter)
drs. P.W. Doop (vice-voorzitter)
drs. M.C. van der Harst
mr. F.A.M. van den Heuvel
drs. W. de Lange
mevrouw drs. J.M. de Vries

Overige gegevens

Statutaire regeling betreffende resultaatbestemming

Over de wijze van resultaatbestemming staat in de statuten niets nader aangegeven.

Voorstel resultaatbestemming

Vooruitlopend op de vaststelling van de jaarrekening 2008 door de Raad van Toezicht is het resultaat over 2008 ten laste van het eigen vermogen gebracht.

() = negatief

Accountantsverklaring

Aan: de bestuurder van de Stichting Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de jaarrekening 2008 van de Stichting Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen te Rijswijk bestaande uit de balans per 31 december 2008 en de resultatenrekening over 2008 met de toelichting gecontroleerd.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. Het bestuur dient daarbij tevens de overeenkomst tussen de Staat der Nederlanden en de Stichting Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen d.d. 15 november 2001 na te leven.

Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer: het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat, zodanig dat deze geen afwijkingen

van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevat, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat

relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de stichting. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die het bestuur van de stichting heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening. Voorts hebben wij het controleprotocol d.d. 20 juni 2003 van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat inzake de controle op de verantwoording van de publieke taakuitoefening door de Stichting Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen bij onze controle in acht genomen.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de Stichting Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen per 31 december 2008 en van het resultaat over 2008 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2

BW. Voorts hebben wij vastgesteld dat is voldaan aan de verplichtingen die zijn opgenomen in de overeenkomst tussen de Staat der Nederlanden en de Stichting Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen van 15 november 2001 inzake de publieke taakuitoefening.

Verklaring betreffende andere wettelijke voorschriften en/of voorschriften van regelgevende instanties

Op grond van de wettelijke verplichting ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder f BW melden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Den Haag, 11 juni 2009

Ernst & Young Accountants LLP

w.g.

drs. M.E. Westerhout – van Kimmenade RA MGA

Beoordelen in aantallen

<i>Te land</i>	2008			2007		
	Aantal afgenomen	Aantal voldoende	Slagingspercentage	Aantal afgenomen	Aantal voldoende	Slagingspercentage
A Theorie	49.414	28.247	57,2	48.663	28.132	57,8
Praktijk AVD						
Eerste examen	27.057	19.660	72,7	25.797	18.735	72,6
Herexamen	9.947	7.093	71,3	8.820	6.271	71,1
Totaal	37.004	26.753	72,3	34.617	25.006	72,2
Praktijk AVB						
Eerste examen	28.907	24.797	85,8	28.116	24.292	86,4
Herexamen	4.289	3.409	79,5	4.371	3.606	82,5
Totaal	33.196	28.206	85,0	32.487	27.898	85,9
B Theorie	488.046	235.249	48,2	462.059	226.360	49,0
Praktijk						
RIS-toetsen 2 (vervallen m.i.v. 2008) en 3	8.953			16.213		
RIS praktijkexamen						
Eerste examen	8.572	5.263	61,4	8.814	5.651	64,1
Herexamen	3.938	2.222	56,4	3.799	2.279	60,0
Totaal	12.510	7.485	59,8	12.613	7.930	62,9
Praktijkexamens RIS + traditioneel						
Eerste examen	207.569	96.634	46,6	200.117	94.770	47,4
Herexamen	197.973	89.640	45,3	184.716	85.962	46,5
Totaal	405.542	186.274	45,9	384.833	180.732	47,0
BE Praktijk						
Eerste examen	30.582	22.084	72,2	27.629	19.886	72,0
Herexamen	9.047	6.603	73,0	7.845	5.669	72,3
Totaal	39.629	28.687	72,4	35.474	25.555	72,0
Tussentijdse toets A-B-BE	73.490			80.561		
Bromfiets Theorie	130.821	68.652	52,5	109.192	57.775	52,9
Vervoer en logistiek						
Theorie, incl. taxi	95.389	67.433	70,7	105.930	73.578	69,5
Taxi Theorie	13.554	7.969	58,8	14.207	9.062	63,8
Praktijk						
Eerste examen	8.854	5.300	59,9	9.040	5.539	61,3
Herexamen	4.203	2.466	58,7	3.592	2.171	60,4
Totaal	13.057	7.766	59,5	12.632	7.710	61,0
C Praktijk						
Eerste examen	11.125	6.670	60,0	9.764	6.016	61,6
Herexamen	6.757	3.923	58,1	4.912	3.018	61,4
Totaal	17.882	10.593	59,2	14.676	9.034	61,6
D Praktijk						
Eerste examen	1.853	1.039	56,1	1.744	1.061	60,8
Herexamen	1.226	635	51,8	905	500	55,2
Totaal	3.079	1.674	54,4	2.649	1.561	58,9
VRP¹, CE, DE, LZV Praktijk						
Eerste examen	8.562	5.468	63,9	6.864	4.537	66,1
Herexamen	3.995	2.438	61,0	2.883	1.816	63,0
Totaal	12.557	7.906	63,0	9.747	6.353	65,2

Overige praktijk

Eerste examen	3.628	2.975	82,0	2.548	2.115	83,0
Herexamen	273	204	74,7	210	150	71,4
Totaal	3.901	3.179	81,5	2.758	2.265	82,1

Nader onderzoek

Tussentijdse toets	30.300	15.145	50,0	26.792	13.500	50,4
	50			822		

Te water

Binnenvaart Theorie	5.868	4.076	69,5	9.286	7.432	80,0
----------------------------	--------------	--------------	-------------	--------------	--------------	-------------

In de lucht

Luchtvaart Theorie

Beroepsvliegers	9.595	niet beschikbaar	6.093	niet beschikbaar
Privévliegers	2.982	niet beschikbaar	3.042	niet beschikbaar

Niet afgenomen theorie-examens totaal ²	55.876	21.225
Theorie-examens totaal	837.991	765.490
Niet afgenomen praktijkexamens totaal	8.105	7.056
Praktijkexamens totaal (incl. toetsen)	686.745	661.317
Totaal examens motor, auto en bromfiets	1.183.652	1.107.325
Totaal alle examens (incl. toetsen)	1.524.736	1.426.807

Overige kerncijfers

	2008	2007
Verklaringen van geschiktheid	562.617	574.866
Beoordelingen Eigen verklaringen klein vaarbewijs	1.029	1.127
Afgegeven vaarbewijzen	5.076	4.497
Vorderingsprocedure: onderzoeken	8.327	7.652
Vorderingsprocedure: EMA-cursussen	10.825	8.921
Vorderingsprocedure: LEMA-cursussen	157	-
Vorderingsprocedure: EMG-cursussen	113	-
Totale omzet (in miljoen euro's)	112,1	99,8
Aantal medewerkers nominaal (op fulltime basis)	1.057,3	1.028,7
Aantal actieve rijsscholen ³	5.323	5.264
Aantal nieuw ingeschreven rijsscholen	502	474
Aantal uitgeschreven rijsscholen	443	441

¹ VRP = Vakrijproef

² Aangevraagde en betaalde examens die niet zijn afgenomen, bijvoorbeeld wegens verzuim.

³ Peildatum: tweede kwartaal 2008 en 2007.

Stichting CBR
Sir Winston Churchillaan 297
Postbus 5301
2280 HH Rijswijk
Telefoon (070) 372 05 00

Eindredactie en vormgeving
Afdeling Communicatie

www.cbr.nl